

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
EVANGELICKÁ TEOLOGICKÁ FAKULTA

Bakalářská práce

Domácí násilí
se zaměřením na práci s násilnou osobou

Marianna Slováková

Katedra: Katedra sociální pedagogiky
Vedoucí práce Ing. Mgr. Jan Dočkal CSc.
Studijní program: Sociální práce (B7508)
Studijní obor: Sociální a pastorační práce

Praha 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem Domácí násilí se zaměřením na práci s násilnou osobou napsala samostatně a výhradně s použitím uvedených pramenů.

V dne

Podpis:.....

Bibliografická citace práce: SLOVÁKOVÁ, Marianna. Domácí násilí se zaměřením na práci s násilnou osobou. Praha, 2015. Bakalářská práce. Univerzita Karlova. Vedoucí práce Ing. Mgr. Jan Dočkal CSc.

Anotace

Tato bakalářská práce si klade za cíl upozornit na problematiku domácího násilí se zaměřením na násilnou osobu. Jejím cílem je dále popsat a navrhnout možná opatření pro práci s násilnou osobou v rámci České republiky, a to na základě příkladů ze zahraničí. K tomuto cíli směřují čtyři na sebe navazující kapitoly. První kapitola se týká vymezení pojmu domácí násilí, přístupů k jeho řešení v rámci České republiky a nastínění výskytu tohoto fenoménu na našem území. Dále se první kapitola zabývá teoriemi o příčinách tohoto jevu a popisuje jeho druhy a důsledky. Druhá kapitola se věnuje kategorizacím násilných osob. Tyto kategorizace jsou nezbytné k následujícímu popisu druhů pomoci, popsaných ve třetí kapitole spolu s příklady terapeutických programů probíhajících v zahraničí. Čtvrtá kapitola se věnuje pomoci násilným osobám v České republice. Kromě činnosti tří pomáhajících organizací tato kapitola dále popisuje i státní aktivity v rámci pomoci násilným osobám. Na základě Národních akčních plánů prevence domácího násilí jsou dále přednesena možná opatření a návrhy, které jsou nezbytné pro zlepšení současné situace.

Klíčová slova

Domácí násilí, násilná osoba, pomoc

Summary

The aim of this bachelor thesis is to show the problems of domestic violence, focusing on the aggressor. The thesis should also describe and propose possible actions to help aggressors within the Czech Republic, based on practice utilised by foreign countries. The first chapter is concerned with the definition of domestic violence, the approaches to its solutions and the occurrence of this phenomenon within the Czech Republic. Furthermore, the first chapter deals with theoretical causes of this phenomenon and describes the types and effects of domestic violence. The second chapter deals with the categorizations of aggressors as it is necessary for the description for the types of help which follow. The types of help are described in the third chapter, along with examples of foreign therapeutic programmes. The fourth chapter, in order to achieve the aim, is dedicated the possible support provided to the aggressors in the Czech Republic. In addition to the activities of the three organisations providing help, this chapter also describes the state activities dedicated to help aggressors. Towards the end, the proposals and possible measures that are necessary to improve the current situation are presented, based on the National Action Plans for the prevention of domestic violence.

Keywords

Domestic violence, aggressor, help

Poděkování

Mé díky patří v první řadě Ing. Mgr. Janu Dočkalovi CSc., který mi jako vedoucí práce poskytl nejen cenné informace, ale i potřebnou psychickou podporu.

Dále bych ráda poděkovala své sestře a mamince za to, že při vzniku této práce stály při mně.

Poslední a zároveň největší dík patří Janě Georgievové, bez které by tato práce nemohla vzniknout.

Obsah

Úvod	11
1. Domácí násilí	13
1.1 Vymezení pojmu	13
1.2 Problematika domácího násilí v ČR	15
1.2.1 Řešení domácího násilí v ČR	15
1.2.2 Výskyt domácího násilí v ČR	17
1.3 Příčiny domácího násilí	19
1.3.2 Jednofaktorové teorie	19
1.3.2.1 Psychologické teorie	20
1.3.2.2 Sociologické teorie	22
1.3.2.3 Feministické teorie	23
1.3.3 Multifaktorové teorie	24
1.4 Druhy domácího násilí	27
1.5 Důsledky domácího násilí	30
2. Typologie násilných osob	35
2.1 Typologie na základě výpovědí týraných osob	36
2.2 Typologie na základě kriminologických výzkumů	37
2.3 Typologie na základě psychologických výzkumů	38

2.3.1. Abúzivní osobnost	39
2.3.2. Instrumentální a impulzivní typ	40
2.3.3. Distanční proměnné a proximální faktory	41
2.3.4. Kategorizace dle Elbowa	41
2.3.5. Současná kategorizace	42
3. Druhy pomoci násilným osobám	45
3.1 Terapeutické programy	46
3.1.1 Motivace násilné osoby k terapii	47
3.1.2 Příklady terapeutických programů ze zahraničí.....	48
3.1.2.1. Duluth model	49
3.1.2.2. Vídeňský tréninkový program	50
3.1.2.3 Další evropské programy	54
Skotsko	54
Velká Británie	54
Německo	55
3.1.3. Výsledky terapie násilných osob	56
3.2 Programy zaměřené na zvládání vzteku	57
3.3 Párové poradenství.....	58
4. Pomoc násilným osobám v ČR.....	61

4.1. SOS centrum Diakonie ČCE	65
4.2. Informační a poradenské centra Viola.....	69
4.3. Psychoterapeutické centrum Gaudia.....	69
4.4. Zhodnocení a možná opatření.....	71
Závěr.....	75
Seznam literatury	79
Seznam Příloh.....	85
Příloha č. 1:.....	86
Příloha č. 2:.....	87
Příloha č. 3:.....	88
Příloha č. 4:.....	90

Úvod

Domácí násilí je, dle Listiny základních práv a svobod, v jakékoli formě jedním z nejzávažnějších porušení lidských práv, konkrétně práva na život a psychickou i fyzickou nedotknutelnost.¹ Problematika tohoto sociálně-patologického jevu byla společností dlouho tabuizována. Obecně platil názor, že co se děje za zavřenými dveřmi rodiny, je věc soukromá. Dnes jsou již tyto názory neplatné. Každý z nás má právo na život, právo prožít jej důstojně a bez nelidského, ponižujícího zacházení. Postupem času začaly vznikat organizace a služby poskytující pomoc ohroženým osobám jako primárním obětem domácího násilí. Tato problematika ovšem vyžaduje komplexnější přístup, než tyto organizace většinou nabízí. Kromě řešení následků domácího násilí pro týranou osobu je totiž třeba zaměřit se na samotnou násilnou osobu, z jejíž strany k tomuto jevu dochází. A právě práci s násilnou osobou jsem se rozhodla ve své bakalářské práci věnovat. Inspirací mi byly přednášky organizací, které se věnují terapeutické činnosti s násilnou osobou. Těchto přednášek jsem se účastnila během svého ročního pobytu ve finských Helsinkách, v rámci programu Erasmus.

Tato práce se zabývá fenoménem domácího násilí, s důrazem na násilnou osobu. Za cíl si klade upozornit na problematiku domácího násilí se zaměřením na násilnou osobu. Jejím cílem je dále popsat a navrhnout možná opatření pro práci s násilnou osobou v rámci České republiky, a to na základě příkladů ze zahraničí. K tomuto cíli směřují čtyři na sebe navazující kapitoly. V první kapitole, která nastiňuje samotný pojem domácího násilí, příčiny a důsledky tohoto jevu, je dále pozornost věnována i výskytu a řešení problematiky

¹LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD., <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>, [cit. 2015-04-25]

domácího násilí v ČR. Ve druhé kapitole se práce věnuje typologii pachatelů domácích násilí. Ve třetí kapitole práce nastiňuje druhy pomoci násilným osobám, prostřednictvím programů probíhajících v zahraničí. Ve čtvrté, finální kapitole, je představen přístup k práci s pachatelem domácích násilí v ČR, a to nejen skrze aktivity státu, ale i některé organizace, které se tomuto tématu věnují.

V rámci terminologie, kterou práce používá, je třeba upozornit na skutečnost, že jsou zde určité pojmy užívány jako synonyma. Ač v názvu práce uvádím termín „násilná osoba“, jakožto pojem dle Ševčíka současně používaný², jsou v práci zároveň používány pojmy jako „agresor“ či „pachatel“. Jsem si vědoma, že tyto termíny nejsou genderově neutrální a vzbuzují dojem, že násilnou osobou je muž. V rámci domácích násilí může v pozici násilné osoby být kdokoli, stejně tak jako nezáleží na socioekonomických, rasových, genderových, geografických či věkových charakteristikách rodiny, ve které násilí probíhá. Nicméně dle dostupných statistik se v naprosté většině případů jedná o muže v roli násilné osoby a ženy v roli osoby ohrožené. Díky této skutečnosti je i většina výzkumů a literatury zaměřená na muže – agresory, ale i přesto se má práce snažit o určitou genderovou neutralitu. Důvod používání těchto pojmů je tedy čistě stylistický a domnívám se, že bez těchto obměn by mohla práce působit příliš jednoduše.

K dosažení cíle práce jsem užila metodu studia oborové literatury, zákonů, výzkumů a internetových zdrojů, rozhovorů s pracovníky SOS Centra Diakonie ČCE a jiných materiálů.

²Ševčík, In: BAŠTECKÁ, *Psychologická encyklopedie*, str. 63

1. Domácí násilí

Pro naplnění cílů mé práce je nejprve nutné popsat a pochopit problematiku domácího násilí jako takovou. Následující kapitola slouží jako shrnutí klíčových poznatků, kde za pomoci podkapitol vymezím samotný pojem domácí násilí a přiblížím jeho příčiny. Dále představím jednotlivé druhy a formy, v nichž se tento fenomén vyskytuje. Vzhledem k povaze práce se zaměřím na problematiku domácího násilí a jeho výskyt v ČR. Zde dále nastíním důležité momenty, které se týkaly řešení tohoto fenoménu.

1.1 Vymezení pojmu

Prvním vodítkem k vymezení pojmu domácího násilí je nám samotný název tohoto jevu. Jedná se o násilí, které se odehrává doma. Pojem domov ve většině lidí evokuje představu bezpečného prostoru, sdíleného blízkými osobami, které se mají rádi. V mnoha případech ovšem bohužel platí Giddensův výrok, že *„Domov bývá často idealizován jako oáza jistoty a štěstí, ale přitom se stal nejnebezpečnějším místem v moderní společnosti.“*³

Pro definici pojmu domácího násilí je nám k dispozici mnoho pramenů, ze kterých jsem pro největší komplexnost vybrala vymezení z Encyklopedie sociální práce Doc. PhDr. Oldřicha Matouška, kde je uvedeno, že *„Domácí násilí je definováno jako opakující se, jednostranné násilí fyzické, psychické, sexuální či sociální a ekonomické, které se ve vztahu mezi blízkými osobami bydlícími ve společném obydlí vyskytuje dlouhodobě.“*⁴ Tato definice vyzdvihuje faktory dlouhodobosti, opakujícího se výskytu, blízkosti zúčastněných a jednostrannosti, tedy jasného rozdělení rolí osoby ohrožené

³Giddens, 1999, str. 177, In: ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol., *Domácí násilí*, str. 21

⁴MATOUŠEK, *Encyklopedie sociální práce*, str. 353

a osoby násilné, z jejíž strany k násilí dochází. K těmto faktorům je ale pro plný, ucelený popis a jasnou diagnostiku nutné přidat ještě faktor eskalace. Eskalace ve smyslu stupňování tohoto jevu od urážek přes psychické snižování lidské důstojnosti, až po fyzické násilí, ohrožující týranou osobu na zdraví a v některých případech i na životě. Poslední důležitý faktor je neveřejnost domácího násilí, tedy, že se odehrává za zavřenými dveřmi mimo dosah společenské kontroly. Pro naplnění skutku domácího násilí musí tedy jev, dle internetových stránek Dona Linky, vykazovat všechny tyto klíčové znaky.⁵

Špatenková vymezuje pojem násilí v rodině jako „*bezprávně vynucenou nadvládu některého člena rodiny nad jiným členem, resp. členy.*“⁶ Definice mimo jiné ukazuje, že ne vždy platí stereotypní představa o domácím násilí ve smyslu muž/manžel – agresor, žena/manželka – oběť.⁷ Jak však uvádí internetové stránky vlády ČR, díky poznatkům specializovaných občanských nebo neziskových pracovišť a kriminologických výzkumů můžeme pozorovat, že přibližně 90 % obětí domácího násilí jsou ženy.⁸ Dle těchto dat je možné usoudit, že muži se v roli násilné osoby vyskytují mnohem častěji, než jejich partnerky.

⁵Dona linka, <http://www.donalinka.cz/domaci-nasili/zakladni-informace/>, [cit. 2015-02-19]

⁶Špatenková, 2011, str. 110, In: ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol. *Domácí násilí*, str. 23

⁷ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol. *Domácí násilí*, str. 23

⁸Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 - 2014. <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf.>, [cit. 2015-04-09]

1.2 Problematika domácího násilí v ČR

V rámci zaměření na práci s násilnou osobou je nutné nastínit samotný výskyt domácího násilí a způsoby jeho řešení v České republice, skrze legislativní opatření a aktivity neziskových organizací.

1.2.1 Řešení domácího násilí v ČR

Přestože se domácí násilí v rodinách objevuje již od nepaměti, jeho řešení u nás nemá příliš dlouhou historii. V ČR se problémem nejprve začaly zabývat především nevládní organizace koncem 90. let 20. století. Mezi průkopníky, jak uvádí Ševčík, patří organizace Bílý kruh bezpečí, o.s. ROSA, ProFem a Acorus. V centru jejich zájmu byla péče o osoby ohrožené domácím násilím. Po uskutečnění reprezentativních sociologických výzkumů o domácím násilí v ČR, v roce 2001 se začaly objevovat další služby na pomoc ohrožených osob. Například ve stejném roce vznikla pod záštitou Bílého kruhu bezpečí o.s. Linka DONA, telefonická linka na pomoc obětem domácího násilí.⁹

Dle Ševčíka se díky Bílému kruhu bezpečí v letech 2003-2004 v Ostravě uskutečnil projekt Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí na komunitní úrovni, jehož cílem bylo vytvoření nového přístupu k řešení případů domácího násilí. Principem byla nulová tolerance vůči případům domácího násilí a mezi hlavní body projektu patřila kromě ochrany týrané osoby i aktivní reakce se zaměřením na kombinaci sociálně-právních a trestněprávních opatření. V rámci nové praxe bylo vytvořeno specializované poradenské pracoviště pro osoby ohrožené. A z původního DONA Centra se později stalo centrum intervenční.¹⁰

⁹Ševčík, In: BAŠTECKÁ, *Psychologická encyklopedie*, str. 65

¹⁰Tamtéž, str. 66

Práce nestátních organizací by ale nebyla možná bez příslušných právních úprav a změn. Do té doby totiž v českém trestním právu legislativní vymezení pojmu domácí násilí dle Ševčíka neexistovalo. V tomto ohledu je důležitým milníkem datum 1. 6. 2004, kdy vešla v platnost nová skutková podstata do trestního zákona, 140/1961 Sb.

Za paragraf 215, byl vložen paragraf nový, 215a Týrání osoby žijící ve společně obývaném domě nebo bytě, vymezující sankce pro pachatele¹¹:

„(1) Kdo týrá osobu blízkou nebo jinou osobu žijící s ním ve společně obývaném bytě nebo domě, bude potrestán odnětím svobody až na tři léta.

(2) Odnětím svobody na dvě léta až osm let bude pachatel potrestán,

a) spáchá-li čin uvedený v odstavci 1 zvláště surovým způsobem nebo na více osobách, nebo

b) pokračuje-li v páchání takového činu po delší dobu.“¹²

Z pohledu týraných osob bylo zásadní přijetí zákona č. 135/2006 Sb. na ochranu před domácím násilím, inspirovaný rakouským zákonem proti domácímu násilí, přijatým již v roce 1997, jak uvádí publikace Partnerské násilí.¹³ Dle Ševčíka na našem území však tento zákon nabyl platnosti až o deset let později, 1. 1. 2007. Tímto zákonem byla vymezena intervenční centra a institut vykázání ze společného obydlí a následný zákaz vstupu do něj.¹⁴

¹¹Ševčík, In: BAŠTECKÁ, *Psychologická encyklopedie*, str. 66

¹²Trestní zákon, <http://zakony.kurzy.cz/140-1961-trestni-zakon/paragraf-215a/>, [cit. 2015-03-5]

¹³VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*, str. 72

¹⁴Ševčík, In: BAŠTECKÁ, *Psychologická encyklopedie*, str. 66-67

Institut vykázaní nyní patří pod zákon č. 273/2008 Sb. o Policii České republiky, kde je mu věnována HLAVA VII. Institut vykázaní umocňuje příslušníky policie k vykázaní násilné osoby ze společného obydlí na dobu deseti dnů, bez možnosti kontaktovat ohroženou osobu. Nejedná se ovšem o trestně právní sankci, nýbrž o správní opatření, uvádí Ševčík. Z pohledu péče o týranou osobu je primárním úkolem institutu vykázaní dočasná ochrana obětí. V rámci ochrany je možné po návrhu ohrožené osoby v civilním řízení desetidenní lhůtu prodloužit formou předběžného opatření na dobu jednoho měsíce a následně znovu prodlužovat, maximálně však na dobu jednoho roku. Během této lhůty je ohrožené osobě poskytována sociálně-právní a psychologická pomoc v intervenčních centrech v krajských městech na území ČR ve spolupráci s Policií ČR a dalšími institucemi.¹⁵ Dle zákona o sociálních službách v intervenčních centrech pobytových k nabízeným službám navíc patří poskytnutí ubytování a stravy nebo pomoc při jejím zajišťování.¹⁶

1.2.2 Výskyt domácího násilí v ČR

Dle reprezentativního výzkumu, jehož se v roce 2001 zúčastnilo 1 724 respondentů starších 15 let, se během svého života stalo 13% dotázaných obětí domácího násilí, a 3% přiznalo svou roli násilné osoby. Z těchto případů se více než ve dvou třetinách jednalo o násilí dlouhodobé, uvádí Kuchta a Válková.¹⁷ Z pozdějšího výzkumu Sociologického ústavu Akademie věd ČR a Filosofické fakulty University Karlovy z roku 2003 vyplývá, že během svého života zažilo 38% žen v ČR některou z forem násilí ze strany svého partnera.¹⁸

¹⁵Ševčík, In: BAŠTECKÁ, *Psychologická encyklopedie*, str. 66-67

¹⁶Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>., [cit. 2015-03-06]

¹⁷KUCHTA, VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*, str. 177

¹⁸*Mezinárodní výzkum násilí na ženách - Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. Editor Simona PIKÁLKOVÁ, str. 5

Podle průzkumu Střediska empirických výzkumů z roku 2006 (STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR), každý druhý člověk starší 15 let ví o nějakém případě násilí mezi partnery z doslechu, a téměř čtvrtina s ním má osobní zkušenost.¹⁹ Je nutno podotknout, že se nejedná o aktuální informace. Data aktuálnější jsou však dostupné díky statistikám institutu vykazání a volání na DONA Linku.

Zřízení institutu vykazání nejen napomáhá obětem domácího násilí, ale díky statistikám umožňuje navíc i sledovat výskyt domácího násilí na území České republiky. Dle těchto statistik bylo od uzákonění institutu vykazání v roce 2007 do konce roku 2014 na celém území ČR vykázáno dohromady 8955 osob, tedy zhruba 1000 vykázaných osob za rok.²⁰ Toto číslo nám ovšem pouze poukazuje na počet případů, které byly institutem vykazání řešené.

Dalším zdrojem výskytu domácího násilí nám mohou být statistiky volání na výše zmíněnou DONA Linku. Zde od doby jejího počátku v roce 2001 do roku 2009 volalo 30 421 osob, tedy zhruba 3400 volání za rok.²¹ Jedná se tedy o mnohem větší cifru, než v institutu vykazání. Případy, kdy ohrožené osoby volají na krizovou linku, totiž ne nutně znamenají, že se jejich případ začne v plném rozsahu řešit.

Dle dostupných dat je možné usoudit, že domácí násilí se na našem území vyskytuje v nezanedbatelné míře. Jedná se ovšem o statistiky případů směřujících k řešení, ať prostřednictvím policejního zásahu, či voláním o pomoc. O případech probíhajících za zavřenými dveřmi se není možné dozvědět a výsledné cifry jsou tudíž pravděpodobně ještě mnohem vyšší.

¹⁹Shrnutí základních výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s. <http://www.stem.cz/clanek/1145>, [cit. 2015-04-08]

²⁰viz. Příloha č. 1

²¹viz. Příloha č. 2

Situace se ale zlepšuje od zahájení činnosti pomáhajících organizací a uzákonění příslušné legislativy. Týraným osobám jsou již dostupné různé formy pomoci, které napomáhají při řešení jejich situace. Prozatímní legislativa se ale věnuje především opatřením na ochranu ohrožených osob, a služby pro osoby násilné a pro rodiny zasažené domácím násilím v potřebném rozsahu zatím chybí, uvádí Ševčík.²²

1.3 Příčiny domácího násilí

Přestože existují mnohé názory, které za vznikem domácího násilí vidí alkohol, špatné vychování či vliv dnešní rychlé doby a s ní spojenou existenciální úzkost, jedná se o problematiku mnohem komplexnější. Proto jsou jí věnované následující podkapitoly, které představí přístupy pokoušející se vysvětlit vznik tohoto jevu. S pomocí publikace Domácí násilí od autorů Ševčíka a Špatenkové můžeme přístupy rozdělit na teorie jednofaktorové, které příčiny domácího násilí sledují z jednoho pohledu, a multifaktorové teorie, kombinující více aspektů, které mají na vznik domácího násilí vliv.

1.3.2 Jednofaktorové teorie

Mezi teorie jednofaktorové řadíme přístupy biologicko-genetické. V nich je agresivita nahlížena z biologického hlediska jako instinkt, zděděná vlastnost či výsledek biodromálních procesů, ovlivněných hladinou hormonů v těle. Biologicko-genetické přístupy ovšem nevěnují pozornost konkrétním situacím a specifitě domácího násilí a pouze se zabývají obecnými předpoklady k agresivnímu chování. Dle Lovaše v současné literatuře již těmto přístupům není věnována taková pozornost, jelikož soudobým autorům jde spíše o pojetí komplexnější. Zaměříme se proto na přístupy psychologické, sociologické

²²Ševčík, In: BAŠTECKÁ a kol. *Psychologická encyklopedie*, str. 67

a feministické.²³ I přes komplexnější pohled na problematiku příčin domácího násilí, lze těmto následujícím přístupům vytknout jisté nedostatky. Často například postrádají gendrovou neutralitu a v roli násilné osoby ve většině příkladů uvádějí muže.

1.3.2.1 Psychologické teorie

Psychologické teorie považují za příčinu domácího násilí povahové rysy pachatele. I zde nalezneme již neplatné teorie. Mezi ně řadí Ševčík a Špatenková například Freudovu teorii masochismu, jež na základě teorie oidipovského komplexu vysvětluje domácí násilí jako touhu masochisty po tom, aby se s ním zacházelo jako s bezmocným a nesamostatným dítětem. Násilí zde slouží k zahrnutí pocitu viny ze sexuální touhy po vlastním rodiči.²⁴ Zmínky o masochismu je možné nalézt i v pozdějších teoriích. Shainness hovoří o masochismu jako o procesu, který není podmíněn libidem, nýbrž vývojově a zahrnuje i jisté sociokulturní prvky. Tvrdí, že muži díky nedostatečně široké varietě nenásilného chování užívají násilí jako mechanismu podporující ego, a jako takoví k sobě poté přitahují masochistické ženy.²⁵

Po psychoanalytických teoriích přicházejí další teorie vysvětlující příčiny domácího násilí. Teorie objektových vztahů tvrdí, že násilné chování pramení z dětství, kde kvůli neschopnosti navazovat určité vazby spolu s pozdějším nedostatkem láskyplné péče získáváme sklony k násilnému chování, uvádí Zosky.²⁶ Dle Ševčíka a Špatenkové může být při objevování příčin násilného chování nápomocná i teorie sociálního učení, zabývající se transgeneračním

²³Lovaš, 2010, str. 51-52, In: ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol., *Domácí násilí*, str. 33

²⁴ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol., *Domácí násilí*, str. 33

²⁵Shainness, 1979, In: ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol., *Domácí násilí*, str. 33

²⁶Zosky, 1999, In: ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol., *Domácí násilí*, str. 33

přenosem vzorců násilného chování, stejně jako mohou být nápomocné i sociálně-psychologické teorie, které zkoumají dynamiku vzájemného vztahu mezi ohroženou a násilnou osobou.²⁷

Další vlna teorií se, dle Ševčíka a Špatenkové, zabývá mírou stresu v rodinách postižených domácím násilím a zkoumá vliv stresu v souvislosti s výskytem násilí.²⁸ Například teorie rodinného systému chápe domácí násilí jako následek stresu v rodinách. Dle Wrighta už však dále nevysvětluje, jak je možné, že přítomnost domácího násilí není mnohem větší, vzhledem k tomu, že zátěžové situace a stres se alespoň občasně týkají všech rodin.²⁹ Pozdější teorie otázku stresových faktorů pojímají obširněji a všímají si procesů probíhajících nejen v rodině, ale i mimo ni. Publikace *Domácí násilí* uvádí, že se tyto teorie věnují analýze souvislostí mezi zdroji a možnostmi na jedné straně a stresem a požadavky na straně druhé.³⁰ Zde je kladen velký důraz na aspekt hodnocení situace rodinou, podobně jako v současných teoriích rodinné resilience³¹, které se pokouší vysvětlit, v čem spočívá schopnost zvýšené odolnosti některých rodin, a co tedy odlišuje více odolné rodiny od méně odolných, uvádí Paulík.³²

Díky empirickým šetřením, která ukazují, že osoby s nejnižší mírou stresu se k násilnému chování zpravidla nepřiklánějí, můžeme stres označit jako jednu z příčin domácího násilí. Dle Ševčíka a Špatenkové k násilí pod vlivem stresu spíše dochází tehdy, když pro muže není jejich současný vztah dostatečně důležitý a násilím si dokazují svou nadřazenost ve společném

²⁷ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol. *Domácí násilí*, str. 33

²⁸Tamtéž.

²⁹Wright, 2009, In: ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol. *Domácí násilí*, str. 33

³⁰Eckenrode, 1991, In: ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol. *Domácí násilí*, str. 33

³¹McCubbin, Thompson, McCubbin, 1996, In: ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol. *Domácí násilí*, str. 33

³²PAULÍK. *Psychologie lidské odolnosti*, str. 134

vztahu. Stres může být viděn i jako důsledek hněvu, který násilná osoba chová sama k sobě. Násilí pak může fungovat jako určitý ventil frustrace způsobené vlastním nepřijetím.³³

1.3.2.2 Sociologické teorie

Sociologické teorie společně s feministickými přístupy vnímají domácí násilí jako jeden z produktů „typicky mužské společnosti“. Ševčík a Špatenková uvádějí, že tyto teorie vnímají domácí násilí a jeho zdroje v sociokulturních jevech, které souvisí se vznikem a uplatňováním moci a kontroly v moderní společnosti. Rizikový faktor, ve kterém se domácí násilí rodí, je i sociální organizace rodinného života. Například díky věkové a genderové různorodosti členů, jejich odlišných zájmů, aktivit a konfliktů ve výkonu sociálních rolí.³⁴

Dále sociologické teorie tvrdí, že současná moderní společnost je k násilí víceméně tolerantní. Vzhledem k tomu, že násilí je, především vlivem médií, dennodenně kolem, lidská mysl ho jako násilí přestává vnímat. Naučená akceptace je poté možnou příčinou zvyšování násilných tendencí uvnitř rodin, které jsou součástí této násilí tolerující společnosti. A v momentě, kdy se ohroženou či násilnou osobou může stát každý, násilí je společností akceptováno a v mnoha případech padá vina na samotnou týranou osobu, dochází dle Ševčíka a Špatenkové ve společnosti k závěru, že násilí může být dobrým způsobem, jak dosáhnout svého cíle.³⁵

³³ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol. *Domácí násilí*, str. 34

³⁴Tamtéž.

³⁵Tamtéž.

1.3.2.3 Feministické teorie

Feministické přístupy pracují primárně s názorem, že hlavní příčinou domácího násilí je samotná nadřazenost mužů. Díky ní se může zvyšovat submisivita žen. Ty násilí jako své sociální a biologické dědictví přijímají a tím agresorům umožňují jeho pokračování. Počátkem tohoto fenoménu je tvrzení, že společnost, ve které žijeme, je především patriarchální. Jako taková, díky svým hodnotám a normám, upevňuje podřízenou roli ženy a nadřazenou roli muže. Muž si poté může partnerku podrobovat prostřednictvím násilných praktik. Dle této teorie již postavení ženy v manželství předpokládá naplnění určitých rolí, které se od ní očekávají, včetně samotného tlaku na uzavření manželství. K tomu se přidává tlak společnosti na reprodukci a celkové plnění role ženy jakožto femininní, tolerantní a poslušné bytosti. Jako taková je nucena vzdát se svých ambicí a svobody pro plné a efektivní plnění své role jakožto manželky a matky. Jak popisuje Ševčík a Špatenková, celková instituce manželství dle této teorie legitimně staví ženu do pozice oběti, když v patriarchální společnosti, která legitimizuje nerovnost pohlaví, ženy vlastně nemají volbu.³⁶

Oproti tomu existuje teorie tvrdící, že naše společnost není patriarchální, nýbrž čistě matriarchální, jak tvrdí Lesse.³⁷ V této teorii žena, jakožto dominantní postava v životě dětí, uchovávající hodnoty a normy rodiny, drží celý chod rodiny pohromadě. Zatímco muž, vychovaný v principech matriarchální společnosti, přenáší svůj závislý princip interakce z matky na partnerku. Tuto potřebu závislosti, dle této teorie, projevuje i ve vztahu s partnerkou, zatímco si zachovává svou rozpolcenost a skryté nepřátelství vůči ženám. Princip tohoto nepřátelství je zde, dle Ševčíka a Špatenkové, příčinou

³⁶ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol. *Domáci násilí*, str. 35

³⁷Lesse, 1979, In: ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol. *Domáci násilí*, str. 35

domácího násilí, které je však stále sociálně a kulturně přijatelnější v projevech proti partnerce a ne proti matce. Podle této teorie domácí násilí muže zároveň chrání před jeho nutkáním plně se podrobit vlastní ženě, což je z pohledu naplnění jeho mužské role v jeho očích naprosto nepřijatelné. V teorii o matriarchální společnosti vzniká hypotéza, tvrdící, že díky stále větší emancipaci žen můžeme domácí násilí z tohoto důvodu očekávat v mnohem větším počtu než doposud.³⁸

Při srovnání jednofaktorových teorií vysvětlujících příčiny domácího násilí se ukazuje, že každá teorie uchopuje pouze určité aspekty tohoto fenoménu, uvádí publikace *Domácí násilí*. Žádná z nich se nevěnuje problému domácího násilí v celé jeho komplexnosti. Biologicko-genetické teorie vynechávají sociální a kulturní aspekt domácího násilí, jež má na tuto tematiku bezpochyby velký vliv, a oproti tomu psychologické přístupy příliš nerozlišují mezi zdravotní a sociální normou. Problematika feministických přístupů poté tkví v tom, že se věnují pouze násilí mužů na ženách a ne i obráceně. Díky nekomplexnosti těchto teorií vznikají další, takzvané multifaktorové přístupy, které pohlízejí na problematiku domácího násilí z ucelenějšího pohledu.³⁹

1.3.3. Multifaktorové teorie

Multifaktorové přístupy zahrnují jednofaktorové teorie do společného integrujícího modelu, který je dnes oproti jednofaktorovým přístupům upřednostňovanější. Multifaktorové přístupy, dle Čírtkové, na rozdíl od jednofaktorových přistupují k problematice domácího násilí jakožto ke složitému a komplexně podmíněnému jevu, jehož příčiny nelze vysvětlit pouze

³⁸ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol. *Domácí násilí*, str. 35

³⁹Tamtéž., str. 35-36

z jednoho pohledu.⁴⁰ Kauzální model D.G. Duttona, popsany Ševčíkem v Psychologické encyklopedii, zahrnuje čtyři roviny zdrojů a příčin domácího násilí. Jedná se o rovinu makrosystémovou, exosystémovou, mikrosystémovou a ontogenetickou, které se dohromady prolínají.⁴¹

Makrosystémová rovina, neboli kulturní úroveň sleduje příčiny domácího násilí z pohledu hierarchie hodnot patriarchální společnosti, na jejímž vrcholu stojí muž. Tento model, ve kterém vůdčí pozice patří muži a žena se tedy uzpůsobuje jeho nadvládě, tvoří dle Ševčíka ideální příležitost pro tvorbu mýtů spojených s domácím násilím, včetně přesvědčení, že muži si nesmí od žen nechat nic líbit.⁴²

Druhou rovinu tvoří rovina exosystémová, tedy komunitní úroveň. Zde je tedy důležitá role bezprostředního sociálního okolí, v němž se osoba pohybuje. Jedná se o formální a neformální sociální struktury, s nimiž je v kontaktu, a které bezprostředně určují a ovlivňují její chování. Exosystémová rovina stojí mezi rovinou makrosystémovou a rodinou samotnou a zahrnuje konkrétní faktory, které mohou stát v prvopočátku domácího násilí. Mezi tyto faktory řadíme například nezaměstnanost, nedostatečné finanční zabezpečení jedince, nižší dosaženou úroveň vzdělání či sociální exkluzi, která komplikuje přístup osoby k síti sociálních institucí, uvádí Ševčík.⁴³

Mikrosystémová rovina zahrnuje samotnou rodinu, uvnitř které vznikají situace, které mohou podněcovat vznik domácího násilí. K rizikovým faktorům zde patří například soukromí dané rodiny, přitěžující mechanismům sociální kontroly. Dále jsou to jasně rozdělené role uvnitř rodinného systému, jejichž

⁴⁰Čírtková 2002, In: BAŠTECKÁ a kol. *Psychologická encyklopedie*, str. 64

⁴¹Ševčík, In: BAŠTECKÁ a kol. *Psychologická encyklopedie* str. 64

⁴²Tamtéž.

⁴³Tamtéž., str. 65

vykonávání může být mnohdy v rozporu s kompetencemi a zájmy jednotlivých členů. Dle Duttonova modelu popsáným Ševčíkem může být dalším rizikovým faktorem i blízkost mezi partnery. Ti mohou, jak v běžných, tak v krizových situacích, předvídat chování a reakce toho druhého, a zároveň vědí, co si k sobě vzájemně mohou dovolit. Jako poslední faktor je existence neformálního práva rodiny, které ovlivňuje chování jejich členů.⁴⁴

Čtvrtá a poslední rovina je rovina ontogenetická, tedy individuální úroveň, kde příčiny domácího násilí hledáme u konkrétních jedinců a ve vzájemné interakci ohrožené a násilné osoby. Podobně jako psychologické teorie se zabývá ontogenetickým vývojem násilné osoby, ve kterém si pravděpodobně osvojila způsob řešení nepříjemných situací násilím. Důsledkem takto naučenému řešení situací se pak z původní dětské oběti, vyrůstající v přímém kontaktu s násilím, později může stát osoba, která si roli oběti buď přenáší do dospělosti, nebo se sama násilníkem stává.⁴⁵

Přestože jednofaktorové přístupy nabízí mnohé teorie k rozklíčování příčin domácího násilí, většinou na něj nahlízejí pouze z užšího pohledu a nedisponují komplexním náhledem na tuto rozsáhlou problematiku. Souhrnný náhled nabízejí dnes preferované přístupy multifaktorové. Díky jejich komplexnosti se k nim přiklání většina soudobých autorů, jelikož berou v potaz nejen příčiny psychologického rázu, které vznikají u samotného pachatele, ale i příčiny vznikající na základě procesů probíhajících v rodině, jejím nejbližším okolí, ale i samotné společnosti.

⁴⁴Ševčík, In: BAŠTECKÁ a kol. *Psychologická encyklopedie*, str. 65

⁴⁵Tamtéž.

1.4 Druhy domácího násilí

Internetové stránky občanského sdružení Acorus, které se zabývá pomocí osobám ohroženým domácím násilím, dělí druhy domácího násilí na násilí fyzické, psychické, emocionální, sociální, ekonomické a sexuální. Jednotlivé druhy se málokdy vyskytují izolovaně a týraná osoba je tedy osobou násilnou často ohrožována kombinací těchto druhů.⁴⁶

Fyzické násilí si při zmínce o domácím násilí představí patrně každý. Jedná se o fyzické útoky na týranou osobu s rizikem poškození zdraví, a v krajních případech dokonce i ohrožení života. Mezi jeho projevy patří bití, řezání, pálení a mnohé další způsoby bolestných útoků, stejně jako odpírání biologických potřeb. Jde o druh týrání, které je na první pohled viditelné, jelikož po sobě zanechává stopy typu modřin, otevřených zranění, jizev, popálenin a v horších případech i zlomenin. Díky aspektu viditelnosti je tedy fyzické násilí odhalitelné snadněji, než druhy ostatní, uvádí internetové stránky Acorus.⁴⁷

Psychické násilí už navenek viditelné není. Nicméně zpravidla se k němu později připojují i fyzické útoky. U psychického násilí často dochází ze strany násilné osoby k využívání mocenských privilegií, stejně jako u násilí emocionálního a ekonomického, a díky tomuto aspektu tyto druhy násilí u některých autorů uváděny jako poddruhy psychického násilí. Mezi projevy psychického násilí patří ponižování, urážky a nadávky směřující na týranou osobu, zesměšňování na veřejnosti, výhrůžky a bagatelizace schopností týrané osoby. Díky skutečnosti, že jeho důsledky na rozdíl od důsledků násilí fyzického nemůžeme okem pozorovat, je podstatně náročnější dokázat, že je

⁴⁶Acorus, <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>, [cit. 2015-02-13]

⁴⁷Tamtéž.

ohrožená osoba skutečně týrána. Dle internetových stránek Acorus jsou často navíc projevy psychického týrání zaměňovány za vyjadřování lásky a může trvat delší dobu, než si týraná osoba uvědomí, že jde skutečně o domácí násilí.⁴⁸

Emocionální násilí je takový typ psychického týrání, kde se agresor zaměřuje na bytosti, často přátele či příbuzné a jiné blízké osoby, ke kterým má ohrožená osoba citový vztah. V rámci emocionálního násilí se může jednat i o materiální věci. Mezi projevy mohou patřit výhrůžky ohledně likvidace domácích zvířat, zastrašování, či skutečné ničení věcí patřících týrané osobě, včetně nenahraditelných upomínkových předmětů.⁴⁹

Sociální násilí je dalším poddruhem psychického násilí, uvádí Acorus. Zde se pachatel zaměřuje na sociální prostředí a status týrané osoby. Mezi projevy patří kontrolování a omezování společenských kontaktů a izolace oběti například prostřednictvím odebraného telefonu nebo dokonce zákazu opouštění společného obydlí. Zde hrozí velké riziko změněného vnímání reality týrané osoby. Ta, po ztrátě kontaktu s vnějším světem a tudíž ztrátě možnosti konzultovat svůj problém a požádat o pomoc, postupně přijímá tuto normu života plného násilí, ve kterém žije.⁵⁰

Ekonomické násilí zahrnuje kontrolu či odnímání finančních prostředků týrané osoby, a v některých případech i nucení k finančnímu zabezpečování násilníka. Týká se tedy základních potřeb ohrožené osoby spojených s financemi, jako je bydlení, oblékání a jídlo. Pachatel manipuluje s ohroženou osobou například tím, že ji nutí, aby ho prosila o peníze, nosila domů účty za nakoupené zboží a zároveň jí může zakazovat docházku do zaměstnání

⁴⁸ Acorus, <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>, [cit. 2015-02-13]

⁴⁹ Tamtéž.

⁵⁰ Tamtéž.

a přístup ke společnému účtu. Zde se tedy znovu projevuje potřeba mocenské nadvlády nad týranou osobou, prostřednictvím upírání možnosti jakéhokoli ekonomického rozhodnutí.⁵¹

Posledním druhem domácího násilí je, dle internetových stránek sdružení Acorus, násilí sexuální. Stejně jako násilí psychické je i tento druh navenek hůře dokazatelný, jelikož po sobě nezanechává veřejností viditelné stopy, a zpravidla se odehrává v soukromí. I zde ovšem existují výjimky, kdy mohou svědky sexuálního násilí být například děti. Tento druh násilí zahrnuje týrání v oblasti sexuálního života násilné a ohrožené osoby. Spočívá ve vynucování pohlavního styku, znásilnění či zacházení s týranou osobou jako s čistě sexuálním objektem. Pachatel zde může po ohrožené osobě vyžadovat praktiky proti její vůli a napadat ji. V tomto druhu partnerského násilí se tedy jedná o omezování osobní svobody týrané osoby v rámci společného sexuálního vztahu.⁵²

⁵¹Acorus, <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>, [cit. 2015-02-13]

⁵²Tamtéž.

1.5 Důsledky domácího násilí

Domácí násilí se ve všech svých formách různými způsoby podepisuje jak na kvalitě života všech zúčastněných, tak na samotné společnosti. V první řadě má ovšem dopad na týranou osobu. Zde se kromě zdravotních následků způsobených fyzickým násilím může projevovat pokles sebedůvěry, depresivní stavy a problémy s navazováním nových vztahů, uvádí publikace Partnerské násilí. Oběti domácího násilí mají také větší psychické a somatické zdravotní potíže než většinová populace bez této zkušenosti.⁵³

Dle Čírtkové se v souvislosti s důsledky domácího násilí hovoří o syndromu týrané ženy,⁵⁴ který je od roku 1992 charakterizován jako jedna z forem posttraumatické stresové poruchy.⁵⁵ Dle Ševčíka se jedná o soubor specifických charakteristik a důsledků týrání, jež u ohrožené osoby způsobuje sníženou schopnost efektivně reagovat na prožívané násilí a z patologického vztahu odejít. Ze strany týrané osoby dochází k popírání viny útočnicka, minimalizace násilí a bagatelizace následků. Dále může docházet k popírání viktimizace, tedy faktu, že se jedná o týrání, jehož viditelné dopady jsou obětí domácího násilí následně vysvětlovány nepravými důvody.⁵⁶ Mentální a behaviorální reakce týrané osoby jsou pro okolí často těžko srozumitelné a jejich následkem vzniká řada mýtů, například ten, že týraná žena po násilí touží.⁵⁷

⁵³Van Dijk et al. 1998, In: VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*, str. 124

⁵⁴Orig. Battered woman syndrome, později také battered person syndrome (syndrom týrané osoby) a battered spouse syndrome (syndrom týraného partnera)

⁵⁵ČÍRTKOVÁ. *Moderní psychologie pro právníky.*, str. 26

⁵⁶ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol. *Domácí násilí.*, str. 42-45

⁵⁷Tamtéž.

Syndrom týrané ženy byl popsán autorkou tohoto pojmu, L. Walker, která vymezila jeho základní znaky. Prvním z nich je naučená bezmoc, tedy „*ztráta víry ve vlastní schopnost odhadnout účinnost svých pokusů o zajištění vlastní bezpečnosti.*“⁵⁸ Druhým znakem je cyklus domácího násilí, popsaným v publikaci Partnerské násilí, pomocí tří opakujících se fází takto:

1. Fáze narůstající tenze – Zde dochází k mírným incidentům jako je verbální agrese, nadávky a kritika. U týrané osoby narůstá napětí a strach z hrozících útoků. Snaží se tedy předcházet možné eskalaci násilí.

2. Fáze násilí – Tenze předchozí fáze eskaluje v otevřené násilí, které může mít za následek vážná zranění i úmrtí týrané osoby. Jedná se o fázi relativně krátkou, trvající od několika minut po několik hodin.

3. Fáze klidu, tzv. „*líbánky*“ – Tato fáze bývá v počátcích vztahu nejdelší, ovšem v průběhu vztahu se její délka zkracuje. Zde dochází k uklidnění situace, omlouvám a slibům, že už se incidenty nebudou opakovat. Omluvy přichází buď ze strany násilníka, který tvrdí, že se omlouvá za své chování, či ze strany týrané osoby, která slibuje, že už neudělá chybu, na kterou její partner reagoval násilím. V druhém případě tedy násilník připisuje vinu týrané osobě a slibuje, že se incident nebude opakovat, pokud ohrožená osoba změní své chování.⁵⁹

⁵⁸ČÍRTKOVÁ. *Moderní psychologie pro právníky*, str. 26

⁵⁹VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí.*, str. 36-37

Teorie cyklu domácího násilí pomáhá vysvětlit, proč týrané osoby v patologických vztazích zůstávají mnohdy velmi dlouhou dobu. Neustálé střídání násilného a milujícího chování je ve vztahu udržuje a zároveň nenabízí agresorovi motivaci ke změně chování, uvádí publikace *Partnerské násilí*.⁶⁰ Spolu s teorií naučené bezmoci je tedy vysvětleno, proč týraná osoba ze vztahu jednoduše neodejde a důsledky domácího násilí se dále podepisují nejen na ní samotné.

Publikace dále uvádí, že v případech, kdy k domácímu násilí dochází v rodinách, jeho dopady ovlivňují i přítomné svědky. Těmi jsou často děti, které od svých otců – násilníků nedostávají pozitivní model mužské role a důsledkem násilí mezi rodiči se učí, že agrese je součástí mužské identity. Takový vliv tedy může způsobit abúzivní chování ve vlastním vztahu v dospělosti.⁶¹ Kromě těchto dopadů může u dětí dále docházet k somatickým potížím, nespavosti, bolestem břicha, ale i k poruchám chování, projevujícím se závislostmi, záškoláctvím či odmítáním autority. Dle publikace *Právo proti domácímu násilí* v mnoha případech dochází k poznamenání dítěte těmito negativními jevy na celý život.⁶²

V neposlední řadě má domácí násilí důsledky i na samotnou společnost, uvádí publikace *Partnerské násilí*. Domácí násilí je jev, který porušuje lidská práva týraných osob, a tím jim zamezuje podílet se na životě společnosti. Mezi následky může patřit absence týrané osoby v zaměstnání či jeho úplná ztráta, způsobená izolací či následky zranění. Kromě těchto rizik je dopad partnerského násilí na společnost především ekonomický. Celkové náklady lze jen obtížně odhadnout, ale není možné pochybovat o tom, že řadě týraných

⁶⁰VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*, str. 36-37

⁶¹Tamtéž., str. 124

⁶²KRÁLÍČKOVÁ, ŽATECKÁ, DÁVID, KORNEL, *Právo proti domácímu násilí*, str. 20

osob musí být věnována zdravotní péče a s řadou pachatelů se zabývá systém trestní justice a jde tedy o náklady hrazené státem.⁶³ Barnett uvádí odhad ročních nákladů na domácí násilí v USA, který se jen v oblasti zdravotnictví pohybuje kolem 4,1 miliardy dolarů.⁶⁴ Dle Netíka a Voňkové se dá předpokládat, že ani náklady v ČR nejsou zanedbatelné.⁶⁵

Netík a Voňková dále uvádějí, že výše zmíněné důsledky patří mezi ty, které lze v diskuzi na téma domácí násilí očekávat. Téma, které je ovšem méně diskutované, se zabývá důsledky na samotného pachatele. V případech, kdy se nejedná o jedince s disociační poruchou osobnosti, lze u násilné osoby vlivem selhání v partnerském vztahu očekávat snížení sebeúcty. Ta může vést ke zvýšení jeho nejistoty, co se dovedností v interpersonálních vztazích týče. Následkem této nejistoty se dále mohou upevňovat sociálně deviantní vzorce jeho chování.⁶⁶

Důsledky domácího násilí tedy působí nejen na týranou osobu, ale na všechny zúčastněné jedince a samotnou společnost. V rámci intervence partnerského násilí a pomoci jednotlivým aktérům domácího násilí byly zavedené určité systémy pomoci. Tyto systémy, jak bylo již zmíněno výše, z pochopitelných důvodů v první řadě pomáhají týraným osobám, jelikož na ně dopadají důsledky domácího násilí nejvíce. Nicméně tato kapitola ukazuje, že domácí násilí neovlivňuje pouze ohrožené osoby. Systémy intervence by tedy v rámci komplexního řešení domácího násilí měly ve větší míře poskytovat pomoc a podporu i ostatním aktérům, včetně násilných osob. Po popisu

⁶³VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí.*, str. 124-125

⁶⁴Barnett et al. 2005, In: VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí.*, str. 125

⁶⁵Netík, Voňková, 2004, In: VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí.*, str. 125

⁶⁶Netík, Voňková, 2004, In: VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí.*, str. 124

jednotlivých teorií o příčinách tohoto jevu, výčtu druhů a důsledků domácího násilí, bude další kapitola věnovaná typologiím násilných osob. K představení intervenčních programů pro práci s pachateli domácího násilí je totiž nutné představit, pro koho jsou programy určeny, a kdo se za pojmem „násilná osoba“ skrývá.

2. Typologie násilných osob

Jedním z mnoha mýtů souvisejících s domácím násilím, které se nesou naší společností, patří beze sporu i obraz „typického agresora“. Pod pojmem pachatel domácího násilí si většina z nás pravděpodobně představí zarostlého muže ve špinavém nátělníku s prázdnou lahví od alkoholu v ruce. Na podobný stereotyp poukázal výzkum STEM z roku 2006 pro Bílý kruh bezpečí a Phillip Morris. Z výzkumu vyplynulo, že každý druhý člověk starší 15 let se domnívá, že slušní lidé se domácího násilí nedopouštějí. Slušným člověkem je zde myšlen na venek dobře vypadající člověk, známý svým zdvořilým vystupováním a společenským chováním.⁶⁷ Hrdá uvádí, že ve skutečnosti však můžeme násilné osoby a pachatele domácího násilí najít v jakékoli skupině lidí nehledě na věk, sociální či ekonomické postavení, vzdělání, povahového založení či etnickou, rasovou a náboženskou příslušnost. Ve výzkumech se jako pachatelé domácího násilí objevily veškeré typy osobností a nebyl nalezen žádný povahový rys, který by se pro násilné partnery stal typickým.⁶⁸

Tato kapitola představuje druhy kategorizací pachatelů domácího násilí. Zde je nutné podotknout, že jakkoli jsou výzkumy zaměřené, výsledné typologie jsou mnohdy pouze zjednodušením onoho typu násilníka. Důvodem je skutečnost, že každá situace, každý incident a každá osoba vystupující v jakékoli roli související s domácím násilím je unikátní. Je tedy nezbytné mít na mysli, že každá z těchto násilných osob je jedinečná, tudíž je třeba k ní v rámci intervence přistupovat individuálně. Může se zdát, že typologizace pachatelů domácího násilí je zbytečná, když se každý z nich tolik liší. Typologie však sledují určité znaky, které jsou agresorům společné, uvádí

⁶⁷Shrnutí základních výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s. <http://www.stem.cz/clanek/1145>, [cit. 2015-02-13]

⁶⁸Rodina, <http://www.rodina.cz/clanek6055.htm>, [cit. 2015-02-13]

Čírtková. Mezi tyto znaky patří například celkový přístup k týrané osobě, způsob týrání, či případný výskyt psychické poruchy u násilné osoby. I přes individualitu pachatelů pomáhají níže uvedené typologie při orientaci v konkrétním případě domácího násilí, výběru vhodné intervence pro týranou osobu i při zvažování efektivního způsobu práce s osobou násilnou. Význam kategorizací pachatelů domácího násilí je tedy především praktický.⁶⁹

Na rozdíl od obsáhlých výzkumů zaměřených na oběti domácího násilí v současné době stále neexistuje ucelený výzkum, který by se věnoval pachatelům domácího násilí. Dle Čírtkové pocházejí v dnešní době zdroje informací a kategorizace násilných osob ze tří hlavních pramenů – výpovědí týraných osob, kriminologických výzkumů a nakonec výzkumů psychologických, které tvoří největší část kategorizací domácích násilníků.⁷⁰

2.1 Typologie na základě výpovědí týraných osob

Typologie dle výpovědí týraných osob jsou nám zprostředkovány skrze vzorce a násilné způsoby, které pachatel vůči ohrožené osobě používá. Jedná se o jevové klasifikace, rozdělené dle forem týrání ohrožené osoby. Tyto klasifikace je možné při práci s oběti domácího násilí prakticky využít, jelikož je díky nim srozumitelnější, jakými způsoby byla osoba s největší pravděpodobností týrána. Mezi typologie na základě výpovědí týraných osob zařazuje Hrdá osm základních typů pachatelů domácího násilí, jak je rozdělila anglická autorka Pat Cravenová. Mezi ně patří *špatný otec*, *lhář*, *vyděrač*, *sexuální násilník*, *pán domu* a *psychický utlačovatel*, *surovec* a *žárlivec*. Tyto typy se poté v praxi vyskytují v různých kombinacích. Co se týká výskytu

⁶⁹ČÍRTKOVÁ, *Moderní psychologie pro právníky.*, str. 36

⁷⁰Domácí násilí, <http://www.domacinasili.cz/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/>, [cit. 2015-02-14]

jednotlivých typů v ČR, dle údajů obětí domácího násilí pravděpodobně převládá vyděračský surovec kombinující psychické a fyzické týrání.⁷¹

2.2 Typologie na základě kriminologických výzkumů

Příkladem kategorizace dle kriminologického výzkumu, uvádí Čírtková, je dělení pachatelů, vytvořené na základě Minneapolis Experimentu. Tento experiment byl proveden L. W. Shermanem v roce 1982, a tématem byl odstrašující účinek rychlého trestu. Účelem experimentu bylo zjistit, jaké policejní opatření bude mít nejlepší výsledky vzhledem k cíli, jímž je redukce opakovaných útoků na stejnou osobu. Výsledek poukázal na fakt, že například faktory zaměstnanosti a rodinného vztahu mezi partnery silně ovlivňují reakci pachatele na hrozící sankce. Čím více je pro pachatele důležitější konformita a aspekt toho, jak navenek působí na své sociální okolí, tím je pro něj případná sankce více odstrašující.⁷²

Díky Shermanově experimentu vzniklo, dle Čírtkové, dvojí dělení pachatelů domácího násilí, na základě jejich sociálního ukotvení a společenského postavení. Prvním typem je *domácí násilník s dvojí tváří*. Jedná se o typ pachatele, který se na veřejnosti chová zcela konformně, ale v soukromí se stává násilníkem. Tento typ převažuje v rodinách ze středních a vyšších sociálních vrstev. Druhým typem je *sociálně problémový násilník*, převládající v rodinách z vrstev nižších. Z těchto dvou typů je prokazatelně nebezpečnější násilník s dvojí tváří, jelikož v takových případech se pachateli provinění často špatně dokazuje.⁷³

⁷¹Rodina, <http://www.rodina.cz/clanek6055.htm>, [cit. 2015-02-16]

⁷²Domácí násilí, <http://www.domacinasili.cz/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/>, [cit. 2015-02-16]

⁷³Tamtéž.

2.3 Typologie na základě psychologických výzkumů

Provádění potřebného výzkumu na populaci agresivních partnerů je obtížné a přístup výzkumníků k celé škále domácích násilníků je prakticky nemožný. Proto je klasifikace pachatelů domácího násilí i v dnešní době nevyřešený problém. I přes tuto skutečnost proběhlo mnoho psychologických výzkumů, zaměřených na klasifikaci pachatelů domácího násilí. Zdrojem studií se stali odsouzení pachatelé, či pachatelé v psychiatrických léčebnách. Dle Čírtkové je nedostatkem skutečnost, že výzkumy na těchto osobách prováděné pracují převážně s nejtěžšími formami domácího násilí. Dále prakticky chybí výzkum zaměřený na ženy v pozici agresivní partnerky a studie se zaměřují pouze na pachatele, kterými jsou muži.⁷⁴ Nicméně i přes nedostatky v komplexnosti pojetí psychologických výzkumů jsou výsledné klasifikace díky své obširnosti pro praxi přínosné.

Dle statistických údajů se 80% mužů z celkové populace násilí v partnerských vztazích nedopouštějí vůbec, 12% mužů se podobného chování dopouštějí příležitostně a 8% se vážných podob domácího násilí dopouští opakovaně. Kategorizace těchto zmíněných 8% spočívá mimo jiné v příčinách, za které psychologicky orientovaní odborníci považují povahové rysy a případné poruchy osobnosti, uvádí publikace *Moderní psychologie pro právníky*. Psychologické kategorizace závisí na třech hlavních kritériích. Mezi ně patří závažnost násilí a psychopatologické hledisko. Dále obecnost či specifčnost násilí, tedy zda se pachatel násilí dopouští pouze ve vztahu či i mimo něj. Odhady výskytu poruch osobnosti se v běžné populaci předpokládá

⁷⁴ČÍRTKOVÁ, *Moderní psychologie pro právníky*, str. 36-37

zhruba na 15-20%, zatímco ve zkoumaném vzorku pachatelů domácího násilí se výskyt poruch osobnosti pohybuje až kolem 80%.⁷⁵

2.3.1. Abúzivní osobnost

Dle Duttona poukazuje vyšší závažnost útoků proti týrané osobě na zvýšenou pravděpodobnost výskytu poruchy osobnosti u osoby pachatele. Ne všechny poruchy osobnosti se totiž projevují v každodenním životě, běžných situacích a sociálních vztazích jak doma tak na veřejnosti. Některé se projevují jen ve vztazích důvěrných. Pro tyto případy přichází Dutton s pojmem *abúzivní osobnost*, kterou charakterizuje několika znaky. Mezi ně patří zuřivost spojená se studem, tendence převádět vinu na týranou osobu, úzkostná vazba projevující se neschopností vztah ukončit a návaly zuřivé agrese střídající se s fázemi usmiřování a klidu v rámci partnerského vztahu.⁷⁶

V 80. letech minulého století probíhalo více výzkumů zaměřených na poruchy osobnosti v souvislosti s abúzivními osobnostmi a některé z nich hovořili až o osmi typech poruch osobností, které mají vazbu na domácí násilí. Čírtková uvádí, že ve většině případů se však velká část autorů shodla na třech základních typech agresivních partnerů a rozlišila je na *zneužívatele se schizoidní či hraniční osobností*, *zneužívatele s pasivně agresivní a závislou osobností* a *zneužívatele s narcistickou nebo disociální osobností*.⁷⁷

⁷⁵Loseke-Gelles-Gavanaugh, 2004, In: ČÍRTKOVÁ. *Moderní psychologie pro právníky*, str. 37

⁷⁶ČÍRTKOVÁ. *Moderní psychologie pro právníky*, str. 37-38

⁷⁷Tamtéž.

Čírtková uvádí, že později se objevuje kritika těchto výzkumů, s tvrzením, že koncepce projektů vedla k nadhodnocování výskytu poruch osobností u zkoumaných osob. Dále se objevují výzkumy dokládající fakt, že více než 40% pachatelů domácího násilí psychiatrickou diagnózou nedisponuje.⁷⁸

2.3.2. Instrumentální a impulzivní typ

V rámci „depatologizace domácích násilníků“ přichází nové snahy o klasifikaci pachatelů. Gottman v roce 1995 představuje další dva druhy agresorů. Prvním je typ *instrumentální*, který má zvýšené tendence k agresivnímu jednání i mimo své soukromí. Jeho násilné projevy tedy nemusí vždy nutně patřit jen jeho partnerovi/partnerce, ale i ostatním lidem. Celkově u tohoto typu můžeme pozorovat antisociální tendence, agresivitu a sociální sadismus, přičemž u něj nevzniká zvýšené tělesné nabuzení během incidentu. Druhým typem je pachatel *impulzivní*, vykazující některé znaky hraniční osobnosti, u kterého naopak tělesné nabuzení během incidentu vzniká, jedná impulzivně a chybí mu sebekontrola. Tento typ pachatele se projevuje závislostí na partnerce, a i když v mnohých sociálních kontaktech je spíše pasivní, celkově u něj převládá negativní emoční ladění. Do Gottmanovy kategorizace lze zařadit zhruba 50% pachatelů domácího násilí, přičemž druhá polovina je řazena do kategorie „ostatní“. Zbýlých 50%, na rozdíl od instrumentálního a impulzivního typu, projevuje své problematické chování pouze v partnerském vztahu a jejich agrese tudíž do veřejné sféry nezasahuje⁷⁹

⁷⁸ČÍRTKOVÁ. *Moderní psychologie pro právníky*, str. 38

⁷⁹Tamtéž., str. 38-39

2.3.3. Distanční proměnné a proximální faktory

Na počátku 90. let Holtzworth-Munroe společně se svým týmem zaujímá místo klasického výčtu typů ke klasifikaci pachatelů odlišný přístup a zaměřuje se na psychologický profil násilníka. Místo klasické typologie tedy rozlišuje dva druhy faktorů, které se v různých kombinacích u pachatelů vyskytují. Výsledný popis napomáhá při identifikaci psychologického profilu pachatele a při volbě vhodné terapie. Holtzworth-Munroe faktory rozlišuje na distanční proměnné, do kterých patří genetické vlivy násilníka, jeho zkušenosti z dětství a z jednotlivých skupin vrstevníků. Do druhé skupiny, tedy do proximálních faktorů, řadí vazbu k ostatním lidem, impulzivitu, sociální dovednosti a postoje násilníka vůči ženám a násilí obecně.⁸⁰

2.3.4. Kategorizace dle Elbowa

Další kategorizaci nabízí Elbow se svými čtyřmi druhy násilných mužů. *Kontrolor* je typ ovládaný pocitem moci. K ostatním lidem přistupuje s majetnickým přístupem a důležití jsou pro něj jenom ti, kteří pro něj mohou být přínosní. Týraná osoba se v tomto případě stává majetkem kontrolora, její autonomie je nepřipustná a násilí je agresorem používáno zejména při pocitu ohrožení ze ztráty osoby, která „mu patří“. Typem druhým je *obránce*. Tento typ je velmi silně ovládan emocemi, tedy nenávistí a láskou a zároveň je závislý na přízni a odpuštění týrané osoby. Zde jsou znovu evidentní určité majetnické tendence, projevující se obavami z ukončení vztahu a újmou vlastní osoby. Ohroženou partnerku se snaží držet zkrátka a uchovat si nad ní moc do té míry, aby na něj byla zcela odkázána. *Validátor*, typ třetí, touží po uznání druhých, na čemž závisí jeho sebeúcta. Jde o typ neustále si dokazující svou mužnost. Jeho oběť se tedy stává dodavatelem pachatelova sebevědomí. Ztráta

⁸⁰ČÍRTKOVÁ. *Moderní psychologie pro právníky.*, str. 39

partnerky by pro pachatele znamenala potvrzení jeho již tak nízkého sebevědomí a pohledu na vlastní hodnotu. Proto se jí snaží udržet pomocí vyhrožování a zastrašování. Posledním typem dle Elbowovy typologie je *inkorporátor*. Tento typ násilníka se přímo ztotožňuje s týranou osobou a bere ji jako součást sebe samého, což mu zároveň dodává sebevědomí a zároveň v něm vyvolává strach z možnosti, co by z něj zbylo, kdyby ho týraná osoba opustila.⁸¹

2.3.5. Současná kategorizace

Zatímco psychologický výzkum osob násilných v partnerských vztazích pokračuje, v praxi se objevuje a ustaluje další klasifikace. Čírtková uvádí, že tato typologie nevzniká u konkrétního autora, ani jako výsledek výzkumu, a jedná se o klasifikaci pocházející z diskuzí expertů. Ukazuje se jako efektivní pro pracovníky přicházející do kontaktu s případy domácího násilí, jelikož je srozumitelná pracovníkům z více oborů. Zároveň je vhodná pro výběr intervence nejen pro oběť domácího násilí, ale i pro naznačení směru terapie pro domácí násilníky. Tato typologie zahrnuje čtyři typy pachatelů. Prvním typem je *osoba dvojitá tvář bez výrazných příznaků psychopatologie*, tedy pachatel projevující se násilně pouze v soukromí a vůči partnerovi/partnerce. Druhým typem je *obecně násilná osoba*, jejíž agresivní sklony přesahují hranice rodinného kruhu a kombinují se s dalšími antisociálními sklony. Třetím typem je *násilník, u kterého dominují problémy závislosti* a posledním typem je *násilník s psychickou zátěží*, tedy pachatel s výskytem poruchy osobnosti. Tato kategorizace je v současné době v praxi užívána nejvíce.⁸²

⁸¹ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol., *Domácí násilí*, str. 72-73

⁸²ČÍRTKOVÁ. *Moderní psychologie pro právníky*, str. 39-40

Jednoznačný popis pachatele domácího násilí není dost dobře možný. Každý případ je stejně jako každá násilná osoba unikátní a kategorizace pouze slučují stejné znaky, které násilné osoby vykazují. Uvedené znaky jsou prostřednictvím sociologicky, kriminologicky a psychologicky zaměřených typologií dostupné skrze různé studie a teorie, jejichž cílem byla kategorizace pachatelů domácího násilí. Největším pramenem je v tomto ohledu bezpochyby výzkum psychologický. Ten v průběhu let nabízí mnohé kategorizace domácích násilníků dle různých zaměření autorů. V rámci kategorizací jsou nabídnuty mnohé přístupy a typy domácích násilníků, přičemž se v jednotlivých typologiích objevují stejné znaky, jako například výskyt psychické poruchy či zneužívání návykových látek. Opakující se znaky pomohly vytvořit současnou typologii pachatelů domácího násilí, která popisuje kategorizaci agresorů nejkompexněji. Jako typologie nejefektivnější je tedy využívána i v praxi, a to v rámci pomoci jak týrané osobě, tak osobě násilné.

3. Druhy pomoci násilným osobám

Pomoc týraným osobám má krátkou historii a pomoc pachatelům ještě kratší. Jak uvádí publikace *Domácí násilí*, v prvopočátku řešení problematiky domácího násilí se pod vlivem feministických hnutí postupně začala upouštět pozornost na ohrožené ženy a začaly vznikat azylové domy, kam se mohly uchýlovat. V některých případech se ale následně vracely ke svým partnerům a opět docházelo k domácímu násilí. Pouhá pomoc obětem se tedy v problematice domácího násilí nejevila jako příliš efektivní. Proto Pontier upozorňuje na to, že kromě pomoci týraným osobám je nutné se zaměřit i na samotné pachatele.⁸³ Tedy zkoumat zdroj problému a ne pouze důsledek.⁸⁴ S tím souhlasí i Dobash, když uvádí, že při pohledu nejen na osobu ohroženou, ale i na osobu násilnou se snižuje riziko opakování incidentu, zatímco při pohledu na oběť domácího násilí samotnou selhává celý systém.⁸⁵

Z toho důvodu tedy začala řada organizací věnujících se primárně pomoci týraným osobám rozšiřovat své služby i pro pachatele. Postupem času ale začaly dle Ševčíka a Špatenkové vznikat mnohé obavy. Jednou z těchto obav je, že se pracovníci mohou dostat do koalice s týranými osobami vůči osobám násilným, či naopak. Ukázalo se, že vhodnějším řešením bude nabízet pomoc pachatelům jinými institucemi než těmi, které pracují i s oběťmi.⁸⁶

Princip domácího násilí, dle elektronického článku „Terapie násilných osob“, často nespočívá pouze v daném vztahu, proto odloučením pachatele od týrané osoby násilí nekončí. Agresorův sklon k násilnému chování totiž

⁸³Pontier, 2005, In: ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol. *Domácí násilí*, str. 76

⁸⁴ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol. *Domácí násilí*, str. 76

⁸⁵DOBASH. *Changing violent men*, str 13

⁸⁶ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol. *Domácí násilí*, str. 76

přetrvává a je přenášen do jeho dalších vztahů.⁸⁷ Podle Gondolfa je možné s těmito násilnými tendencemi pracovat, například prostřednictvím nejrozšířenějších terapeutických programů, ale i alternativními způsoby, kterými je párové poradenství či programy zaměřených na zvládnání agrese.⁸⁸

3.1 Terapeutické programy

Dle elektronického článku „Terapie násilných osob“ hrají terapeutické programy v práci s pachatelem domácího násilí klíčovou roli. Jejich cílem je stav, kdy pachatel dokáže zacházet se svými násilnými impulzy tak, aby nepřecházely v násilí a tudíž neškodily jeho partnerským či jakýmkoli jiným vztahům. V jednotlivých zemích programy fungují buď na dobrovolné bázi, nebo na nařízení probíhajícího řízení.⁸⁹

Voňková a Spoustová jako jeden z cílů terapeutických programů uvádějí rozbití obranných mechanismů pachatele, jako je přesun viny na týranou osobu, minimalizace nebo úplné popření viny, či racionalizace násilného jednání. Tyto mechanismy slouží k ospravedlnění pachatelovy agrese a napomáhají mu k uchování vlastního sebeobrazu. Chrání tedy násilnou osobu před přijetím osobní zodpovědnosti za své chování a jeho následné změny. Narušení a změna těchto mechanismů je v otázce řešení partnerského násilí klíčová, proto patří mezi cíle terapeutických programů.⁹⁰

⁸⁷Terapie násilných osob, <http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?apc=ztvx3--&x=2265544>, [cit. 2015-04-01]

⁸⁸GONDOLF. *Batterer intervention systems: issues, outcomes, and recommendations.*, str. 13

⁸⁹Terapie násilných osob, <http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?apc=ztvx3--&x=2265544>, [cit. 2015-04-01]

⁹⁰VOŇKOVÁ, SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, str. 54

3.1.1 Motivace násilné osoby k terapii

Dle Waltera je při vstupu do terapeutického programu ze strany klienta potřeba více než dobrý úmysl. Je zapotřebí správná motivace a tvrdá práce. Avšak nedostatek motivace k práci na sobě je běžnou a častou součástí terapie.⁹¹ Právě z tohoto pohledu se nabízí otázka úspěšnosti dobrovolných programů vůči programům nařízených soudem.

K dobrovolnému vstupu do programu existuje mnoho důvodů. Někteří klienti se obávají odsouzení za násilí a do programu se tak přihlašují po prvním útoku. Druzí program vyhledají ze strachu, že je partnerka opustí a jiní pomoc vyhledávají s výhledem na lehčí trest v případě, že by se jejich případ dostal k soudu. Pravdou ale je, že klienti, kteří do programů vstupují na dobrovolné bázi, jej například v USA úspěšně dokončí pouze v 10 % případů, jak uvádí publikace *Partnerské násilí*.⁹²

Důvodem pro předčasné opuštění programu může být například nepříjemná konfrontace muže s jeho vlastním násilím. V případech, kdy stejný program navštěvují muži na příkaz soudu společně s muži, kteří terapii zahájili dobrovolně, musí dobrovolníci dodržovat stejná pravidla. Pence a Paymar však uvádějí, že to v nich může vyvolávat pocit vzdoru a očekávání jiného zacházení. K tomu ale nemůže docházet, jelikož by tím byli odsunuti na stranu od ostatních a v programech by vznikala rozkol.⁹³

⁹¹Walter, 2005, In: VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*, str. 126

⁹²Pence, Paymar, 1993, In: VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*, str. 126

⁹³Tamtéž.

Nicméně programy neopouštějí pouze klienti, kteří se jich účastní dobrovolně, jak uvádí Netík a Voňková. Odmítnutí spolupráce a pasivní odpor přichází i ze strany nedobrovolných klientů. Zde poté záleží na schopnostech a zkušenostech terapeuta, jak se k tomuto problému postaví. Při předčasném ukončení programu klientem, kterému jinak hrozí trestní sankce, je třeba, aby terapeut jeho odchod oznámil příslušné instituci.⁹⁴

3.1.2 Příklady terapeutických programů ze zahraničí

Voňková a Spoustová uvádějí příklady zahraničních terapeutických programů zaměřených na eliminaci násilí. Mezi ně patří DAIP, EMERGE, MANALIVE, CHANGE, MCC, BICC apod., jak uvádí publikace Partnerské násilí.⁹⁵ Tyto programy probíhají ve Velké Británii, USA, Kanadě, Německu, Nizozemsku a Finsku. Dle Voňkové a Spoustové bylo mnoho z nich inspirováno duluthským programem DAIP (Domestic Abuse Intervention Program), který probíhá v USA od roku 1983. Tento program, společně se skotským projektem Change, ovlivnil vznik Vídeňského tréninkového programu, který byl později vyhodnocen Evropskou Unií jako nejefektivnější. Společně tedy tyto dva programy ovlivnily cestu, kterou se ubírá většina terapeutických programů v západní Evropě.⁹⁶

⁹⁴Netík, Voňková, 2005, In: VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*, str. 126

⁹⁵VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*., str. 125

⁹⁶VOŇKOVÁ, SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, str. 54

3.1.2.1. Duluth model

Duluth model, popsaný Gondolfem, je založený na výchovném programu DAIP vyvinutém v americkém městě Duluth. Jedná se o kognitivně-behaviorální přístup spojený s genderovou analýzou. Kromě fyzického násilí v partnerských vztazích se zabývá i aspekty zastrašování a ekonomické kontroly ve vztazích.⁹⁷

Vychází z několika základních přesvědčení, které by se dle téže publikace měly stát zásadními při jakémkoli způsobu řešení domácího násilí.

1. Je nutné, aby muži byli konfrontováni se svým násilím vůči ženám. Mnoho z nich vyrůstá v představě, že násilí je normální a akceptovatelné. Je nutné, aby byli vedeni k zodpovědnosti za vlastní činy a nesli za ně následky.

2. Jak naznačuje kognitivně-behaviorální přístup, klienti programů se musí zvláště zabývat svými myšlenkovými vzorci, kterými násilí omlouvají. Sem patří výmluvy, ospravedlňování a racionalizace. Je tedy nutné nabízet alternativy k tomuto přemýšlení, jednání a chování.

3. Někteří muži mohou dále potřebovat pomoc s vypořádáním se s psychickými a emocionálními jizvami z mládí, jak uvádí psychodynamický přístup. Těmto mužům může prospívat podpora, kterou mohou v rámci programů od ostatních mužů dostávat.⁹⁸

Východiskem Duluthského programu je dle Gondolfa přesvědčení, že násilní muži přebírají agresivní tendence například vlivem médií, ostatních mužů, sportovních událostí či vlastních otců. Násilí je potom v extrémních případech prostředkem kontroly a moci nad vlastní partnerkou. Klienti se proto

⁹⁷GONDOLF. *Batterer intervention systems: issues, outcomes, and recommendations*, str. 12

⁹⁸Tamtéž., str. 11

v tomto programu učí zodpovědnosti a nacházení nových způsobů chování, prostřednictvím týdenních zhruba dvouhodinových sezení, po dobu šesti měsíců. To ale nutně nevede ke změně osobnosti či řešení psychických problémů.⁹⁹

Jak uvádí Gondolf, dalším cílem Duluth modelu je ochrana, bezpečí a udržování psychického zdraví týrané ženy. A k dosažení tohoto cíle je třeba spolupráce jednotlivých institucí včetně služeb pro týrané ženy, soudů a ostatních komunitních institucí, jelikož programy pro násilné osoby toho samy docílit nemohou.¹⁰⁰

3.1.2.2. Vídeňský tréninkový program

Vídeňský tréninkový program je popsán v elektronickém článku The Vienna anti-violence programme. Jeho základem je kognitivně-behaviorální přístup s psychodynamickými elementy. Stejně jako v Duluthském modelu, i u tohoto terapeutického programu je předpokladem názor, že násilí je naučené chování, a muži se tedy jako násilníci nerodí. Násilí je prostředkem získání moci a kontroly nad partnerkou. Díky absolvování programu si klienti osvojují nové postoje a modely chování a své konflikty jsou schopni řešit mírnější cestou.¹⁰¹

Program je založen na spolupráci více institucí, které jsou v problematice zainteresovány, jak píše Vargová, Pokorná a Toufarová. Během programu je důležitá komunikace mezi Poradenským centrem pro muže a Intervenčním centrem pro jejich partnerky, a to z důvodu možného týrání v průběhu programu. Instituce komunikují na denní bázi, ohledně docházky do programů,

⁹⁹GONDOLF. *Batterer intervention systems: issues, outcomes, and recommendations*, str. 12

¹⁰⁰Tamtéž.

¹⁰¹The Vienna Anti-Violence Programme.

<http://www.maenner.at/images/doku/Das%20Wiener%20Anti-Gewalt-Programm%20English.pdf>. [cit. 2015-04-03].

zásadních změn v životech ohrožené či násilné osoby, případných incidentů, obsahu schůzek či vyřazení z programu nebo uzavření terapie. Díky této komunikaci je tedy zajištěna případná identifikace rizika na straně pachatele a umožňuje včasnou intervenci pro ochranu týrané ženy. Mezi další instituce, které v rámci tohoto programu spolupracují, patří dále policie, orgán péče o dítě, státní zástupce a soudy, přičemž informace o zahájení a ukončení účasti v programu jsou zasílány odpovědné instituci.¹⁰²

Samotný program probíhá, dle publikace *Partnerské násilí*, po dobu minimálně 8 měsíců s alespoň 30ti strukturovanými sezeními otevřených skupin, za přítomnosti ženských a mužských terapeutů. Vstup muže do programu je výsledkem rozhodnutí, které následuje po vstupním pohovoru s pachatelem i se zařízením pro týranou osobu. Při vstupním pohovoru je klient seznámen s informacemi o projektu a je s ním podepsána smlouva. Dále se zároveň objasňují důvody a doporučení pro nástup do programu a následuje pohovor s partnerkou pachatele. Tento pohovor je součástí vyjasňovací fáze, která obvykle trvá 4-6 týdnů. V tomto období probíhá diagnostika a zhodnocení násilníka za účelem odhadu rizika, zhodnocení míry násilí a vyhodnocení motivace a vhodnosti zařazení klienta do programu.¹⁰³

¹⁰²VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*, str. 129

¹⁰³Tamtéž., str. 127-128

Dle publikace Partnerské násilí je samotný program zaměřen na tyto oblasti:

1. Budování odpovědnosti za násilné chování

Tento proces, který je primárním krokem ke změně probíhá v průběhu celého programu. Cílem je pochopení klienta, že násilné chování nebylo vyprovokováno partnerkou a naopak bylo založeno na jeho vědomém rozhodnutí. Klienti jsou tedy vedeni k uvědomění, že k veškerým situacím existuje alternativní řešení, které neobsahuje násilí, a jsou konfrontováni se strategiemi, které mohou využít k tomu, aby popřeli své násilné chování.

2. Řízení vzteku

Tato oblast je propojená s technikou time-out, která napomáhá násilníkovi ke včasnému zastavení jeho agresivního chování. Klient rozpoznává jednotlivé situační, fyzické, emoční a kognitivní podněty, které v něm násilné tendence spouštějí, a kdy je tedy lepší odejít a počkat, dokud vlna agrese neodezní. Tyto podněty jsou tedy v procesu eskalace zařazovány v krocích time-out techniky a jsou součástí klientova osobního bezpečnostního plánu.

3. Socializace muže

Zde se znovu klade důraz na ne-mocenské chování a alternativní způsoby zvládnutí hněvu. Ve skupinách probíhá debata o častých mužských stereotypch spojených s mocenským jednáním a ukazují se důsledky socializace mužů pro jejich pocity a partnerské vztahy. Důraz se tedy klade primárně na ne-mocenské chování vůči partnerce, nicméně zodpovědnost za děti je zdůrazňována také.

4. Trénink sociálních dovedností

Zde se metodou nácviků zkouší a trénují různé komunikační dovednosti spojené se zvládáním konfliktů. Dále je důraz kladen na metody snižování eskalace hněvu pomocí poznávání jednotlivých kroků v procesu stupňování konfliktu.¹⁰⁴

Podle publikace *Partnerské násilí* je po ukončení programu, stejně jako na začátku, provedena diagnostika klienta pro evaluaci účinnosti terapie. Následuje společné setkání lektora, klienta, jeho partnerky a její poradkyně. Pokud klient shledává program jako nedostačující a projeví zájem o jeho pokračování, je mu dále poskytována terapeutická péče a podpora.¹⁰⁵

Co se týče předčasných odchodů z programu, dle internetové stránky maenner.at mnohem častěji odcházejí klienti, u kterých program nebyl nařízen soudně. Zde ve většině případů hovoříme o mužích, kteří do programu nastoupili dobrovolně, často na popud své partnerky. Předčasný odchod je v těchto případech často způsoben ztrátou tlaku na svou osobu a ztrátou motivace k práci na problému.¹⁰⁶

¹⁰⁴VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*, str. 128

¹⁰⁵Tamtéž.

¹⁰⁶The Vienna Anti-Violence Programme.

<http://www.maenner.at/images/doku/Das%20Wiener%20Anti-Gewalt-Programm%20English.pdf>. [cit. 2015-04-03].

3.1.2.3 Další evropské programy

Skotsko

Skotský program CHANGE je reedukační program pro násilné muže, napojený na trestní justici. Program se zaměřuje jak na reedukaci pachatelů, tak na vzdělávání profesionálů v problematice domácího násilí, uvádí Voňková a Spoustová. Zároveň je doplněním servisu pro týrané ženy.¹⁰⁷ Programy probíhají formou skupinové terapie, kde se klienti učí asertivitě, kooperaci a empatii. Cílem je konfrontace s vlastním chováním a získání náhledu na násilí vůči ženám. Díky vyhodnocení programu Institutem pro studium násilí při Stirling Univerzitě ve Skotsku jsou nám k dispozici přívětivé výsledky – až 40% absolventů programu se následující rok po ukončení kurzu nedopustilo násilí.¹⁰⁸

Velká Británie

Ve Velké Británii existuje zhruba 30 programů realizovaných prostřednictvím probační služby, zaměřených na změnu chování násilné osoby, uvádí Voňková a Spoustová. Používají se zde techniky na snížení hněvu, párová terapie i odvykací léčba. Například program v Liverpoolu a v Merseyside je již od roku 1994 financován státem, za účelem prohloubení povědomí veřejnosti o problematice domácího násilí, zvýšení ochrany žen a snížení narůstajícího počtu vražd v partnerských vztazích. Účastníci tohoto programu jsou vybíráni pracovníky probační služby dle stanovených kritérií. Soudci či státnímu zástupci poté podávají zprávu o vhodnosti obžalovaného pro zařazení do programu. Program probíhá ve skupinách čítajících 8-10 lidí po dobu 6ti měsíců. Zatím jej absolvovalo 60% odsouzených, z nichž k recidivě

¹⁰⁷Orig. Women's Aid Services

¹⁰⁸VOŇKOVÁ, SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, str. 55

domácího násilí v 75% ve zkušební době nedošlo. Jde tedy o výsledek o 35% lepší, než ve Skotsku.¹⁰⁹

Další z programů, které jsou ve Velké Británii používány, jsou tzv. psychoedukační přístupy, které vychází z teorie učení za pomoci kognitivně behaviorálních technik. Na tyto programy je dohlíženo jak probačním pracovníkem, tak facilitátorem, a ohrožené ženě jsou během probíhajícího programu poskytovány informace o procesu. Programy spíše než z patologie osobnosti, alkoholu, stresu či nefunkčního vztahu vycházejí z teorie násilí jako naučeného chování. Probíhají v rozmezí 20 až 120 hodin zpravidla několik týdnů.¹¹⁰

Německo

Jak uvádí Voňková a Spoustová, v sousedním Německu v roce 1984 vznikl projekt Muži proti mužskému násilí, inspirován americkým programem DAIP. Jedná se o bezplatné poradenství, které by k úspěšnému zvládnutí násilného chování mělo trvat zhruba 1,5 až 2 roky. Muži zde do programu vstupují dobrovolně a důraz je kladen na orientaci na současnost, empatii a zásadu, že muži pracují pouze s muži. Většinu klientely tvoří pachatelé fyzického násilí, zbytek tvoří pachatelé násilí sexuálního a pachatelé mladiství. Díky úspěšnosti tohoto programu dnes existuje zhruba 20 vzájemně propojených poradenských center napříč Německem, Švýcarskem a Rakouskem.¹¹¹

¹⁰⁹VOŇKOVÁ, SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, str. 55

¹¹⁰Tamtéž., 54-55

¹¹¹Tamtéž.

3.1.3. Výsledky terapie násilných osob

Tolman a Bennett uvádí, že dle výpovědi týraných osob se po absolvování programu pro pachatele partnerského násilí 53-85% z klientů v následujících 6-18 měsících násilně nechovalo.¹¹² Největší procento úspěšnosti se ovšem, dle publikace Partnerské násilí vztahuje na ty, kteří program dokončili.¹¹³ Například u studie klientů amerického programu Manalive byla zjištěna snížená recidivita násilí u 80 % mužů, kteří program absolvovali po dobu 4 měsíců, oproti těm, kteří program předčasně opustili, jak uvádí Sinclair.¹¹⁴

Některé studie ovšem, dle Endlesona a Gruzinski, docházejí k opačným¹¹⁵ či, díky nedokončení programu, nejasným závěrům, jak tvrdí Saunders a Azar.¹¹⁶ Zde bych ovšem ráda poukázala na skutečnost, že tyto studie nejsou aktuální a v dnešní době se můžeme opřít o výsledky statistik jednotlivých programů, jako je například výše zmíněný úspěšný skotský programu CHANGE či programy probíhající ve Velké Británii. Mezi další kladné výsledky patří snížení počtu zavražděných žen v manželském či partnerském vztahu v důsledku Duluthského programu, jak uvádí Voňková a Spoustová.¹¹⁷

¹¹²Tolman, Bennett, 1990, In: VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí.*, str. 127

¹¹³Heise, Pitanguy, Germain, 1998, In: VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí.*, str. 127

¹¹⁴Sinclair, 2005, In: VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí.*, str. 127

¹¹⁵Edleson, Gruzinski, 1988, In: VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí.*, str. 127

¹¹⁶Saunders, Azar, 1989, In: VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí.*, str. 127

¹¹⁷VOŇKOVÁ, SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, str. 55

3.2 Programy zaměřené na zvládání vzteku¹¹⁸

Programy zaměřené na zvládání vzteku jsou dle Gondolfa vedle párového poradenství jedním z alternativních způsobů práce s násilnou osobou.¹¹⁹ Jak uvádí Gottlieb, užívají kognitivně-behaviorální strategie k identifikaci a změně myšlenkových postupů, které prohlubují a udržují vztek. Jde tedy o metodu, která napomáhá k rozeznávání vlastní agrese, jakožto prvnímu kroku k násilí, a jejímu bližšímu poznávání¹²⁰

Tento model předpokládá, že jedinec může vědomě přeměřovat svůj hněv a na místo podlehnutí ho ovládnout, jak tvrdí Gondolf a Russel. Primárně se jedná o postupné rozeznávání fyziologických projevů a provokačních aspektů, které hrají roli při narůstající tenzi. V rámci změny chování se poté klade důraz na snížení vzrušivosti, posílení komunikačních schopností a řešení problémů.¹²¹

Mezi metody používané v rámci snížení vzrušivosti patří dle Gondolfa a Russela techniky na zvládání stresu, jako vizualizace či progresivní relaxace. Pro posílení komunikace je používána metoda time-out, která vyžaduje včasné rozpoznání narůstající agrese a pomáhá tak včas zabránit její proměně v násilí. V rámci řešení problémů se probírají alternativní způsoby jednání, které se dají v momentě narůstajícího hněvu namísto násilí použít. Dále se identifikují různá omezení, která se mohou v jedincově prostředí vyskytovat a provokovat.¹²²

¹¹⁸Orig. Anger management

¹¹⁹GONDOLF. *Batterer intervention systems: issues, outcomes, and recommendations.*, str. 13

¹²⁰GOTTLIEB. *The angry self: a comprehensive approach to anger management*, str. xiii

¹²¹GONDOLF, RUSSEL. *The case against anger control treatment programs for batterers*, str. 2-5

¹²²Tamtéž.

Programy na zvládání vzteku se dle Gondolfa jeví jako efektivní díky technikám, které lze relativně rychle ovládnout. Nicméně lze jim vytknout určité nedostatky. Nevěnují se kontrolujícímu chování či psychickému a ekonomickému násilí. Další velkou nevýhodou je skutečnost, že berou v potaz pouze pachatele samotného a nevěnují se celé společnosti, která díky stereotypům pomáhá násilí udržovat. Jejich výchozí filosofie může také evokovat názor, že v pachateli vzbuzuje hněv samotná oběť, a hrozí tedy svalování viny na týranou osobu. Z těchto důvodů je tedy vhodné zařadit programy zaměřené na zvládání vzteku do rámce celostních terapeutických programů pro pachatele domácího násilí, a nepoužívat je jako jediný nástroj při řešení partnerského násilí.¹²³

3.3 Párové poradenství¹²⁴

Párové poradenství je vedle programů zaměřených na zvládání vzteku druhou alternativou v oblasti násilí ve vztazích.¹²⁵ Princip párového poradenství tkví dle Gondolfa v tom, že muži, kteří byli zadrženi za domácí násilí, navštěvují skupiny společně se svými partnerkami. Výhodiskem tohoto programu je předpoklad, že k párovému násilí může docházet díky špatným komunikačním vzorcům mezi partnery. Místo nácviku nových vzorců chování tak může násilník trénovat nové způsoby komunikace přímo s partnerkou. Další výhodou je, že je žena přímo informována o tom, co se její partner naučil, a nedochází tak k dezinterpretaci informací pachatelem, jak je to možné u ostatních způsobů práce s násilnou osobou.¹²⁶

¹²³GONDOLF. *Batterer intervention systems: issues, outcomes, and recommendations*, str. 14

¹²⁴Orig. Couples counselling

¹²⁵GONDOLF. *Batterer intervention systems: issues, outcomes, and recommendations.*, str.13

¹²⁶Tamtéž.

Zde ale vyvstávají jisté etické a praktické výhrady vůči tomuto způsobu řešení partnerského násilí, uvádí Gondolf. Není například příliš vhodné, a může být dokonce nebezpečné, řešit problém týrané ženy společně s jejím násilným partnerem. U ohrožené osoby totiž může dojít k obavě z konfrontace pachatele s násilím. Týraná osoba se v tomto případě může obávat pomsty násilníka, za to, že do konzultace vnesla citlivé téma, či že odporovala jeho tvrzením. V tomto konceptu partnerského poradenství se také přímo nabízí tvrzení, že vina leží na obou stranách. To může u pachatele vyvolávat popírání vlastní viny, zatímco u týrané osoby to pocity viny může naopak prohlubovat.¹²⁷

V mnoha případech je, jak uvádí Gondolf, náročné přimět týranou ženu ke spolupráci. Zde je nutné podotknout, že tento druh řešení partnerského násilí by měl být nařízen pouze v těch případech, kdy je po zvážení rizik a povahy násilí bezpečné program zahájit. Soudy by ovšem neměly mít pravomoc nařídít týrané ženě účast na takovém programu. Zadrženi byli totiž jejich partneři, a ne ony samy. Proto je nezbytně nutné, aby programy fungovaly na dobrovolné bázi.¹²⁸

Kapitola představuje terapeutické programy, jejichž cílem je eliminace násilí v partnerských vztazích. Výše uvedené programy začaly v zahraničí vznikat v 80. letech v rámci pomoci osobám páchajícím domácí násilí. Vycházejí především z východiska, že násilí je naučený a sociálně posilovaný druh chování, a přestože hněv je přirozená emoce, je možné se ji naučit ovládat a své chování změnit. K tomuto cíli napomáhají nejen terapeutické programy, které mají klíčovou roli při práci s pachateli domácího násilí, ale i alternativní způsoby, kterými jsou programy na zvládnání vzteku a párové poradenství. Ty se ale díky své nekomplexnosti a určitým eticky sporným aspektům projevíly

¹²⁷GONDOLF. *Batterer intervention systems: issues, outcomes, and recommendations.*, str.13

¹²⁸Tamtéž., str. 14-15

oproti programům terapeutickým jako méně efektivní. Pro tuto komplexní problematiku je totiž zapotřebí celostní řešení, které programy zaměřené na zvládání vzteku či párové poradenství nemohou nabídnout. Jako velmi účinný se naopak projevil faktor spolupráce veškerých zainteresovaných organizací. Přínos spolupráce institucí, jakými jsou organizace věnující se pomoci ohroženým osobám, policie, soudy či probační a mediační služba, můžeme pozorovat například u Duluthského modelu a Vídeňského tréninkového programu, tedy doposud nejlépe hodnocených programů. Spolupráce organizací souvisí s problematickou otázkou dobrovolné účasti na těchto programech a motivace samotných klientů k jejich zapojení. Některé programy fungují na dobrovolné bázi, jiné kombinují dobrovolnou účast s účastí soudně nařízenou. Jako efektivnější se v této otázce ukazují programy s nařízenou účastí. Na základě průzkumů účinnosti těchto programů k nejlepším výsledkům v rámci recidivy násilného chování dochází právě u těch osob, které program v plném rozsahu ukončili.

4. Pomoc násilným osobám v ČR

V rámci splnění cíle práce je v návaznosti na přechozí kapitoly tato část věnována práci s násilnými osobami v České republice. Dle publikace *Partnerské násilí*, by se mohlo zdát, že pro zavedení terapeutických programů pro pachatele domácího násilí v ČR není zapotřebí objevovat něco nového. Je přeci možné upravit mezinárodní kritéria a standardy na české podmínky a potřeby. Inspirací nám mohou být zahraniční programy, které se jeví jako dostatečně efektivní v rámci boje proti domácímu násilí.¹²⁹ Dle Ševčíka a Špatenkové je ale třeba brát v potaz skutečnost, že zahraniční programy reflektují situaci v zahraničí a jejich aplikace v našem prostředí nemusí být jednoduchá. Navíc v ČR bohužel stále přetrvává určitá obava a s ní spojená tabuizace vůči psychologickým a psychiatrickým institucím a službám a konkrétně muži takové služby z pravidla nevyhledávají a jsou k nim skeptičtí. Navzdory těmto negativním aspektům se ale situace na našem území mění.¹³⁰

Dle publikace *Domácí násilí* se důležitým a zároveň prvním krokem stal v letech 2004-2006 Program terapie partnerských agresorů zavedený Institutem forenzní psychologie pro Ministerstvo zdravotnictví, které programu poskytlo finanční dotaci.¹³¹ Dále v rámci Programu prevence kriminality Ministerstvo zdravotnictví podpořilo tříletý projekt *Terapie pachatelů domácího násilí* v rámci komplexní ochrany před domácím násilím. Tento projekt byl úspěšně zakončen a v roce 2007 připraven k aplikaci do praxe. Kvůli nedostatku

¹²⁹VARGOVÁ, POKORNÁ, TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*, str. 127

¹³⁰ŠEVČÍK, ŠPATENKOVÁ a kol. *Domácí násilí.*, str. 78

¹³¹Tamtéž.

finančních prostředků na realizaci bezplatných kurzů pro klinické psychology se tak ovšem nestalo.¹³²

Dle internetových stránek vlády ČR byl dne 1. ledna 2008 zřízen Výbor pro prevenci domácího násilí Rady vlády České republiky pro rovné příležitosti žen a mužů. Jeho členy a členkami se stali zástupci a zástupkyně ministerstev, nestátních neziskových organizací a dalších subjektů, včetně zástupců intervenčních center. Jeho posláním bylo sledovat plnění úkolů vyplývajících z Národního akčního plánu prevence domácího násilí 2011-2014. Jedná se o první ucelený strategický dokument na úrovni vlády ČR, který byl vytvořen se specifickým zaměřením na oblast prevence domácího násilí a pomoci jeho obětem. Mezi jeho hlavní body patřila mimo jiné podpora osob ohrožených domácím násilím, děti ohrožené domácím násilím, vzdělávání a interdisciplinární spolupráce ale i práce s násilnými osobami.¹³³

V oblasti práce s násilnými osobami bylo cílem Národního akčního plánu (NAP) zajištění poradenských center a terapeutických služeb pro násilné osoby, dle zahraniční praxe buď na dobrovolné bázi, či na základě nařízení soudu, jak uvádějí internetové stránky vlády ČR. V rámci legislativy bylo dalším cílem NAP vyhodnocení a případné zlepšení stávající právní úpravy. Mezi návrhy patřila například realizace analýzy možnosti zavedení fakultativní nebo obligatorní účasti násilných osob v terapeutických programech v oblasti civilního a trestního práva a v rámci přestupkového řízení.¹³⁴

¹³²VOŇKOVÁ, SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*, str. 170

¹³³Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 - 2014. <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf> [cit. 2015-04-05]

¹³⁴Tamtéž.

Dalším cílem bylo, dle internetových stránek vlády ČR, zavedení celorepublikových pracovišť pro systematickou práci s násilnými osobami v rámci resocializačních programů a podpora sociální práce s násilnými osobami. Důležitým plánem bylo také spuštění pilotního programu pro násilné osoby a jeho postupné vyhodnocování. Zkušenosti získané v pilotním projektu se mají stát podkladem pro další rozšiřování služeb pro násilné osoby a pro vyhodnocení nejefektivnějšího modelu práce.¹³⁵ V rámci zavedení pilotního programu vznikla pracovní skupina pro vytvoření standardů práce s násilnou osobou, jak uvádí Souhrnná zpráva o plnění NAP.¹³⁶

V únoru 2015 vláda schválila Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015 – 2018. Jeho součástí je i zhodnocení plnění prvního plánu. Přestože některé úkoly vykazují pozitivní výsledky, v oblasti zajištění aktivit v oblasti primární prevence v rámci vzdělávacího systému, podpory práce s násilnou osobou a podpory sběru dat a výzkumu v oblasti domácího násilí je plnění úkolů nedostatečné. Z důvodu přílišné obecnosti daných opatření či nízké vůle resortů opatření naplnit se již v počátcích Akčního plánu některé oblasti jeví jako problematické.¹³⁷

¹³⁵Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 - 2014. <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf> [cit. 2015-04-05]

¹³⁶Souhrnná zpráva o plnění NAP DN za rok 2012. www.mvcr.cz/.../souhrnna-zprava-plneni-nap-dn-za-rok-2012-doc.aspx [cit. 2015-04-05]

¹³⁷Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015 – 2018. <http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/Akcni-plan-prevence-domaciho-a-genderove-podmineneho-nasili-na-leta-2015---2018.doc>, str. 13-14. [cit. 2015-04-25]

Oblast práce s násilnými osobami se ve druhém akčním plánu objevuje znovu. Mezi identifikované problémy v této oblasti patří:

1. *„Nízká regionální dostupnost služeb zaměřených na terapeutické intervence pro násilné osoby.*

2. *Neexistence minimálních standardů upravujících základní požadavky na terapeutické intervence pro násilné osoby.*

3. *Přetrvávající nízké povědomí o dostupnosti terapeutických intervencí pro násilnou osobu (jak u násilných osob, tak u orgánů oprávněných účast v těchto intervencích doporučit/nařídít.)“¹³⁸*

V úkolech Akčního plánu na období 2015-2018 je v návaznosti na tyto problémy kromě zajištění celorepublikové dostupnosti terapeutických intervencí pro násilné osoby i snaha zajistit závaznost dodržování standardů práce s násilnou osobou ze strany organizací poskytujících terapeutické intervence pro násilné osoby. Posledním úkolem, který se práce s násilnou osobou týká, je vést aktualizovaný seznam organizací, které pro pachatele domácího násilí poskytují terapeutické intervence, a poskytnout tento seznam veřejnosti prostřednictvím internetových stránek příslušných resortů.¹³⁹

Od prvotních programů, které probíhaly pod záštitou Ministerstva zdravotnictví, již proběhly určité změny v oblasti státní aktivity týkající se terapeutické práce s pachateli domácího násilí. Z výše uvedených informací je možné usoudit, že kromě legislativy vymezující problematiku týraní osoby

¹³⁸Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015 – 2018. <http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/Akcni-plan-prevence-domaciho-a-genderove-podmineneho-nasili-na-leta-2015---2018.doc>., str. 13-14. [cit. 2015-04-25]

¹³⁹Tamtéž., str. 20-21.

žijící ve společném obydlí a uzákonění institutu vykazání dále vešly v platnost i dva Národní akční plány, jejichž úkolem je boj proti domácímu násilí. Plány se mimo péče o ohroženou osobu snaží i o zefektivnění spolupráce mezi institucemi a s ní spojenou změnu legislativy. V rámci řešení domácího násilí se zaměřením na násilnou osobu je jejich snahou vytvoření standardů pro práci s násilnou osobou a dále zajistit dostupnost terapeutických programů pro tyto osoby. Zatím je počet organizací poskytujících terapeutické služby pro násilné osoby v ČR nedostatečný, avšak zajištění jejich dostupnosti je současným úkolem právě probíhajícího NAP. Mezi již fungující organizace nabízející pomoc osobám s násilnými sklony patří například na území Hlavního města Prahy SOS centrum Diakonie ČCE, Centrum sociálních služeb Praha v rámci Informačního a poradenského centra Viola, či psychoterapeutické centrum Gaudia.

4.1. SOS centrum Diakonie ČCE

SOS centrum krizové pomoci patří pod záštitu Diakonie ČCE a jejího střediska křesťanské pomoci v Praze, uvádějí internetové stránky SKP. V rámci SOS Centra funguje jako jeden z projektů od roku 2009 program Stop násilí ve vztazích, pro násilné osoby, pachatele domácího násilí a osoby, které jsou ve vztazích agresivní.¹⁴⁰ Na svých internetových stránkách SOS centrum uvádí, že mezi jeho klienty nepatří osoby mladší 16ti let, či osoby závislé na alkoholu nebo psychotropních látkách. V případě závislosti musí zařazení do programu předcházet léčba a následná abstinence během trvání programu. Program dále není vhodný pro páry, u kterých dochází k závažným formám domácího násilí.

¹⁴⁰Stop násilí ve vztazích. <http://www.skp.diakonie.cz/prave-se-deje/stop-nasili-ve-vztazich/>. [cit. 2015-04-06].

Důvod je takový, že při styku násilné osoby s osobou ohroženou by mohlo docházet k retraumatizaci týrané osoby.¹⁴¹

Program směřuje k podpoře, vyšší bezpečnosti dětí a ostatních členů rodiny, jak uvádějí internetové stránky Násilí ve vztazích. Program není a nemá být trestem pro jednoho z partnerů, ale poskytuje příležitost pro změnu jejich chování. Dalším východiskem, je totiž přesvědčení, že násilné osoby mohou změnit své chování a nejen zachovat své vztahy, ale i zvýšit bezpečnost svých blízkých.¹⁴² Cílem je odstranění násilí ze vztahů, zvýšení bezpečí a podpora klientů, jak internetové stránky dále uvádějí. Do programu klienti často vstupují s touhou udržet svůj partnerský vztah. Mnoho partnerů násilných osob věří, že pokud se bude na problému agrese pracovat, jejich vztah selepší. PhDr. Jarmila Čierná, která se v programu věnuje párové terapii, na internetových stránkách tvrdí, že *"Často je vstup násilníka do programu impulsem proto, aby partnerka neodešla nebo vztah opět obnovila."* A právě práce s partnerkou je v rámci řešení partnerského násilí žádoucí. Týrané ženy mají totiž často zažitý nekonstruktivní způsob jednání, za němž lze někdy poznat skrytou agresi. Je tedy důležité se kromě pachatele zaměřit i na zlepšení vzájemné párové komunikace a lepší sebepoznání.¹⁴³

Program probíhá prostřednictvím terapeutické práce, která má podobu individuální, párové či skupinové terapie, jak je dále na internetových stránkách uvedeno.¹⁴⁴ Individuální terapie trvá 60 minut jednou týdně, jednou za dva týdny, či jednorázově. Klienti se v rámci individuálních sezení učí vidět příčiny svého násilného chování, a skrze terapii jsou vedeni k novému,

¹⁴¹O nás. <http://www.nasilivevztazich.cz/o-nas/> [cit. 2015-04-06].

¹⁴²Tamtéž.

¹⁴³Stop násilí ve vztazích. <http://www.skp.diakonie.cz/prave-se-deje/stop-nasili-ve-vztazich/>. [cit. 2015-04-06].

¹⁴⁴Tamtéž.

konstruktivnímu způsobu nakládání se vztekem. Klient s pomocí terapeuta pracuje na získání hlubšího porozumění sobě samému. Lepší kontakt se svými pocity či motivy, může zlepšit schopnost zvládat vlastní život, dále internetové stránky uvádějí.¹⁴⁵

Párová terapie, popsaná na internetových stránkách programu Násilí ve vztazích, probíhá za přítomnosti obou partnerů v rozmezí 6-12 měsíců a setkání se pohybují od jednoho po čtyři sezení měsíčně. Program je vhodný, pokud v partnerském vztahu dochází k vzájemným útokům, neshodám, hádkám, nepochopení či nespokojenosti. Důvodů k vyhledání tohoto způsobu pomoci je více, přes problémy v intimním životě, nejistotu kam vztah směřuje, po úvahy o ukončení vztahu. Párová terapie slouží k vyjasňování vzniku vzájemných neshod a hledání nových, funkčních vzorců chování. Napomáhá ke zlepšení vzájemné komunikace, přispívá k vzájemnému pochopení, sdílení a ke zvýšení schopnosti řešit problémy páru a rodiny. Nejsou zde probírána individuální témata, ale historie vztahu, která naučené vzorce chování odkryvá. Výhodiskem tohoto druhu terapie je skutečnost, že konflikty nemusí zničit vztah, pokud se s nimi partneři naučí zacházet novým způsobem.¹⁴⁶

Atkinson uvádí, že skupinová terapie umožňuje klientovi řešit problémy v přítomnosti ostatních lidí, sledovat jak reagují na jeho chování a zkoušet nové způsoby jednání.¹⁴⁷ V rámci programu Stop násilí ve vztazích je doporučovaná na dobu 12 měsíců prostřednictvím 2,5 hodinových setkání jednou týdně za přítomnosti dvou terapeutů – muže a ženy. Cílem je, stejně jako u terapií předchozích, naučit se zvládat konflikty nenásilným způsobem,

¹⁴⁵Individuální terapie., <http://www.nasilivevztazich.cz/individualni-terapeuticky-program/>. [cit. 2015-04-06].

¹⁴⁶Párový terapeutický program., <http://www.nasilivevztazich.cz/parovy-terapeuticky-program/>. [cit. 2015-04-06].

¹⁴⁷ATKINSON. *Psychologie.*, str. 579

jak popisují internetové stránky programu. V menší skupině osob se pracuje na zvládnání emocí, rozvíjení empatie, porozumění sobě samému i lidem okolo sebe. Výhodou tohoto způsobu terapie jsou principy skupinové dynamiky, které dokáží urychlit změnu chování, přibližují snadněji nové náhledy a umožňují regeneraci vztahů. Skupina urychluje pozitivní změny, posiluje je a upevňuje. Jejím prostřednictvím je snadnější rozpoznat a přijmout, co se s klientem během návalu vzteku děje. K tomu napomáhá skupinová atmosféra bezpečí a důvěry, která umožňuje otevřené vyjádření obav, strachů a nejistot, které jsou ve většině situací za konfliktním nebo agresivním chováním. Mezi témata, která jsou na skupinových sezeních probírána, patří přijetí zodpovědnosti za vlastní chování, zvýšení empatie, vcítění se do situace ohrožených osob, zvládnání hněvu a především nalézání nových způsobů řešení konfliktů.¹⁴⁸

Nově tento program také zavádí multicouple terapii inspirovanou zahraniční praxí, uvádí internetové stránky programu. Jedná se o první projekt tohoto typu v ČR a terapie probíhá zhruba 3 měsíce v uzavřené skupině maximálně pěti párů.¹⁴⁹

Lektorka centra Anna Stodolová uvádí, že projekt Stop násilí ve vztazích je realizován díky finanční podpoře Otto per Mille a grantu z Islandu, Lichtenštejnska a Norska v rámci EHP fondů. Dále se na finančním zabezpečení fungování tohoto programu podílí MV ČR a Magistrát hl. města Prahy. Budoucnost finanční podpory v této míře ale pro příští rok není jistá, a je možné, že bude nutné program kvůli nedostatečnému financování ukončit, tvrdí Stodolová. V tento moment probíhají díky dobrému financování veškeré

¹⁴⁸Skupinový terapeutický program., <http://www.nasilivevztazich.cz/skupinovy-terapeuticky-program/> [cit. 2015-04-06].

¹⁴⁹Multicouple terapie., <http://www.nasilivevztazich.cz/multicouple-terapie/>, [cit. 2015-04-06].

terapie bezplatně. Mohlo by se zdát, že tato skutečnost zvýší počet absolventů těchto programů, ale opak je pravdou. Dle slov Stodolové, skutečnost, že je program poskytován zdarma, jeho klientům ubírá motivaci a program předčasně opouštějí.¹⁵⁰ Příkladem tohoto principu jsou statistiky za rok 2014, kde ve skupinové terapii z celkově zúčastněných 26 klientů celý program řádně ukončili pouze 4 z nich, uvádí vedoucí centra Helena Šašková.¹⁵¹

4.2. Informační a poradenské centra Viola

Centrum sociálních služeb Praha nabízí poradenskou sociální službu Viola, která funguje v rámci informačního centra, uvádí internetové stránky centra. Jedná se o poradenství určené lidem, kteří mají konfliktní vztahy se svými blízkými. Služba je poskytována bezplatně, prostřednictvím telefonické konzultace, či osobních setkání. V rámci poradenského centra je možné získat informace v případě vykázaní ze společného obydlí či při hledání dalších služeb, které pomohou vzniklou situaci řešit. Existuje zde také možnost psychologické pomoci v rámci individuální či párové terapie po dohodě s partnerem či partnerkou a po absolvování počátečních konzultací.¹⁵²

4.3. Psychoterapeutické centrum Gaudia

V rámci psychoterapeutického centra Gaudia vznikla v roce 2011 nezisková organizace Gaudia o.p.s. Vzhledem k tomu, že se nejedná o poskytovatele sociálních služeb dle zákona 108/2006Sb. o sociálních službách a její grantové dotace jsou proměnlivé, jedná se o službu za úplatu, uvádí internetové stránky Gaudia o.p.s..¹⁵³ Zde je možno poskytnout pomoc lidem, kterým do života

¹⁵⁰Osobní sdělení, PhDr. Anna Stodolová, lektorka

¹⁵¹Emailová komunikace, Mgr. Helena Šašková, vedoucí SOS centra

¹⁵²Informační a poradenské centrum Viola., <http://www.csspraha.cz/24868-informacni-a-poradenske-centrum-viola>, [cit. 2015-04-06].

¹⁵³Ceník., <http://gaudiaops.cz/index.php?str=cenik#kotva3>, [cit. 2015-04-06].

zasahuje psychické či fyzické násilí, uvádí internetové stránky centra. Gaudia pracuje metodou individuálních, párových či rodinných terapií a pod její záštitou vznikly dva projekty věnující se práci s pachateli domácího násilí.¹⁵⁴

Prvním projektem je Být a ne(nechat se) být, který funguje od roku 2009, jak popisují internetové stránky centra. Projekt vznikl za spolupráce vedoucího organizace Adra v Hradci Králové Mgr. Miroslava Bubeníka a expertky na systemickou psychoterapii MUDr. Olgy Kunertové. Na projektu se kromě expertů v oboru podílí i MV ČR a Probační a mediační služby ČR. Projekt je založen na terapeutické práci a od roku 2010 je rozšířen na regiony Praha a Střední Čechy.¹⁵⁵

Druhým projektem je, dle internetových stránek centra, Od izolace ke spolupráci. Jeho činnost byla zahájena v polovině roku 2012 a jeho klienty jsou pachatelé přestupků a trestných činů, stejně jako oběti trestné činnosti. Zde je tedy nabízena psychoterapeutická pomoc a psychologické poradenství těm, kteří porušili zákon. Cílem je pomoc klientovi k přijetí zodpovědnosti za svůj život, za kvalitu mezilidských vztahů v jejich sociálním prostředí a za jednání a postoje, které uplatňují. Práce tedy probíhá s pachatelem i poškozeným či dalšími osobami, které jsou v případě zainteresovány.¹⁵⁶

¹⁵⁴Gaudia o.p.s., <http://www.gaudia.cz/ag-resocializacni-program>, [cit. 2015-04-06].

¹⁵⁵Tamtéž.

¹⁵⁶Tamtéž.

4.4. Zhodnocení a možná opatření

Z výše uvedených podkapitol je možné usoudit, že princip individuálního a párového poradenství je u uvedených služeb stejný, avšak primární zaměření těchto organizací se liší. Zatímco úkolem SOS centra Diakonie ČCE je terapeutická činnost, centrum Viola v první řadě poskytuje poradenství a centrum Gaudia poskytuje terapeutické služby primárně klientům, kteří porušili zákon. Terapeutické principy těchto organizací jsou ale totožné, stejně jako jejich cíl, kterým je redukce násilí v partnerských vztazích. Rozdílem mezi poskytováním služeb je v jejich úplatě. Zatímco SOS centrum a Viola své služby poskytují bezplatně, Gaudia terapeutickou činnost poskytuje za poplatek. Tento rozdíl a jeho vliv na motivaci klientů ve změně již nastiňuje tvrzení Stodolové, která říká, že u bezplatně poskytovaných služeb klienti brzy ztrácejí motivaci k práci na sobě. Na základě rozhovoru s lektorkou programu Stop násilí ve vztazích PhDr. Annou Stodolovou je možné identifikovat i další úskalí, kterým výše zmíněné organizace čelí. Mezi ně patří i problémy spojené s nedostatečným personálním a finančním zajištěním těchto organizací.¹⁵⁷ Dále se jako problematický jeví i aspekt dobrovolné účasti na těchto programech a z něj vyplývající vysoké procento předčasného ukončování programů ze stran násilných osob. Jak totiž vyplývá ze zahraničních statistik, při nedokončení programů se jen málokdy dá očekávat pozitivní změna chování.

Mezi základní principy zahraničních programů patří spolupráce organizací, u některých programů spojená s obligatorní účastí na těchto programech, stanovená soudem. V rámci praxe v ČR chybí příslušná legislativa pro tuto nedobrovolnou účast na programech, avšak NAP 2011-2014 zmiňuje plánovanou analýzu realizace obligatorní účasti pachatelů domácího násilí

¹⁵⁷Osobní sdělení, PhDr. Anna Stodolová, lektorka

v terapeutických programech a s ní spojenou změnu legislativy.¹⁵⁸ Navazující NAP v úkolové části již navrhuje předložit vládě návrh o zařazení do zákona o přestupcích ochranné opatření, které by umožnilo uložit povinnost podrobit se terapeutické intervenci pro násilné osoby v případech domácího násilí.¹⁵⁹

V rámci institutu vykazání a péče o oběti domácího násilí probíhá spolupráce mezi policií a intervenčními centry, jak vyplývá z výše uvedených podkapitol. Zaměření se na pachatele v této oblasti však chybí. Například povinnost policisty upozornit vykázanou osobu na existenci terapeutických programů v rámci zákona o policii není ukotvena, a vykázané osoby se tudíž o možnosti terapeutických programů v mnoha případech nemají jak dozvědět. Ve spojitosti s intervenčními centry současný Akční plán navrhuje v rámci novelizace zákona č. 108/2006 Sb., o sociálních službách definovat násilné osoby v případech domácího násilí jako cílovou skupinu. Zároveň navrhuje definovat základní činnost terapeutické intervence pro násilné osoby tak, aby tento typ sociální služby mohl být poskytován i v intervenčních centrech.¹⁶⁰

¹⁵⁸Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 - 2014., <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf> [cit. 2015-04-05]

¹⁵⁹Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015 – 2018. <http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/Akcni-plan-prevence-domaciho-a-genderove-podmineneho-nasili-na-leta-2015---2018.doc.>, str. 29-30. [cit. 2015-04-25]

¹⁶⁰Tamtéž.

Jak dále Akční plán uvádí, pro úspěšnou spolupráci mezi zainteresovanými organizacemi a současně odpovědí na mnohé nejasnosti by mohlo být vytvoření standardů pro práci terapeutické intervence násilných osob, které, stejně jako výše uvedené legislativní zakotvení chybí. I tento nedostatek je však součástí navrhovaných úkolů v rámci právě probíhajícího Národního akčního plánu.¹⁶¹

Navrhovaná opatření v rámci práce s násilnou osobou se tedy na základě Akčního plánu dají shrnout do těchto bodů:

1. Zahájit spolupráci organizací v rámci práce s násilnou osobou, dle zahraničních modelů.
2. Vytvořit minimální standardy pro terapeutickou intervenci násilných osob a k ucelené praxi organizací.
3. Zajistit celorepublikovou dostupnost terapeutických intervencí pro násilné osoby.
4. Zařadit povinnost Policie ČR upozornit vykázanou osobu na existenci terapeutických programů pro násilné osoby, či případně zařadit do zákona o přestupcích ochranné opatření, umožňující uložit povinnost podrobit se terapeutické intervenci pro násilné osoby v případech domácího násilí.
5. V rámci novelizace zákona o sociálních službách umožnit intervenčním centrům poskytovat terapeutické služby násilným osobám.¹⁶²

¹⁶¹Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015 – 2018. <http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/Akcni-plan-prevence-domaciho-a-genderove-podmineneho-nasili-na-leta-2015---2018.doc>, str. 29-30. [cit. 2015-04-25]

¹⁶²Tamtéž.

Závěr

Cílem práce je upozornit na problematiku domácího násilí se zaměřením na násilnou osobu. Jejím cílem je dále popsat a navrhnout možná opatření pro práci s násilnou osobou v rámci České republiky, a to na základě příkladů ze zahraničí. K tomuto cíli směřují čtyři ucelené kapitoly.

V rámci první kapitoly práce vymezila a objasnila pojem domácí násilí. První kapitola dále představila vývoj řešení tohoto sociálně patologického jevu na území ČR a na základě dostupných statistik nastínila i jeho výskyt. Následně byla pozornost věnována i teoriím o příčinách, které mohou být zdrojem domácího násilí a výčtu druhů, ve kterých se může tento jev vyskytovat. Nakonec se tato kapitola věnovala důsledkům domácího násilí, které kromě týrané osoby dopadají i na osobu násilnou.

Cílové skupině práce, tedy násilným osobám a jejich kategorizacím se věnovala druhá kapitola. Zdroje těchto kategorizací byly rozděleny do tří skupin dle výpovědí týraných osob, kriminologických výzkumů a výzkumů psychologických. Skrze odlišné teorie autorů, různě přistupujících k těmto typologiím, zde kapitola posléze představila současnou kategorizaci. Jelikož tato kategorizace nabízí nejucelenější pohled na typy násilných osob, je v současné době používána v praxi, v rámci určování efektivní terapie pro osoby ohrožené domácím násilím, i pro osoby násilné.

Třetí kapitola představila druhy pomoci násilným osobám. Mezi tyto druhy patří programy zaměřené na zvládnutí vzteku a párové poradenství. Programům terapeutickým, jakožto nejrozšířenějším, byla však pozornost věnována nejvíce. Na příkladech nejlépe hodnocených programů, Duluth modelu a Vídeňského tréninkového programu, byly popsány jejich základní principy. Mezi ně patří i jejich východisko, že násilí je naučené a společensky

podmíněné chování, které je možné změnit. Společným principem je dále zásada spolupráce zainteresovaných organizací, bez kterých by úspěšné fungování terapeutických programů nemohlo být zajištěno. Spolupráce organizací je součástí i dále popsaných zahraničních programů probíhajících ve Skotsku, Velké Británii a Německu. Diskuze se v rámci terapeutických programů otevírá u otázky dobrovolné účasti klientů, oproti obligatorní účasti určené soudem. V rámci výsledků těchto terapií se totiž v poslední části třetí kapitoly ukázalo, že klienti, kteří do programů vstupují na dobrovolné bázi, je častěji předčasně opouštějí.

Terapeutická práce s násilnými osobami má napříč západní Evropou a USA již více než 30 letou historii, zatímco v České republice je pouhá pozornost problematice domácího násilí věnována až od konce 90. let. I přesto, že je možné se nechat mnohými zahraničními způsoby práce s pachatelem domácího násilí inspirovat, v ČR tato práce zatím nedosahuje zahraniční úrovně. V souvislosti s krátkým řešením této problematiky se váže i nedostatek zdrojů, který jsem při psaní práce pozorovala. V některých částech práce bylo tudíž zapotřebí využití zahraničních zdrojů. Ve spojitosti se zdroji bych ráda připomněla, že v úvodu popisuji svou snahu o genderovou neutralitu v rámci své práce. Nicméně mnohé teorie, přístupy některých programů a jisté zdroje, ze kterých jsem čerpala, k této problematice přistupují s pohledem na muže v roli násilné osoby a ženy v roli osoby ohrožené. Společně se skutečností, že výzkumů v oblasti žen jakožto násilných osob je nedostatek, byla pro mě tato genderová neutralita napříč touto prací nejednoduchým úkolem. Tento problém jsem se snažila řešit genderově neutrální terminologií, pokud to konkrétní oblast dovolovala.

Čtvrtá a finální kapitola se zabývala pomocí násilným osobám v České republice. Kromě prvních programů, které se pod záštitou státních orgánů

začaly věnovat pomoci násilným osobám, popsala kapitola dále i aktivity dvou Národních akčních plánů zaměřených na prevenci domácího násilí, jejichž úkoly zahrnují i práci s násilnou osobou. Kapitola dále představila tři organizace, které na území Hlavního města Prahy poskytují terapeutické služby pro násilné osoby. V rámci podkapitoly shrnující zhodnocení a možná opatření pro práci s násilnou osobou byly popsány problematické aspekty, které se těchto organizací dotýkají. Na základě Národních akčních plánů práce dále popsala možná opatření, která jsou v oblasti práce s násilnými osobami plánována a díky kterým by v této oblasti mohlo dojít ke zlepšení.

Opatření, která si kladou za cíl zlepšení situace v oblasti práce s násilnou osobou v ČR, se v první řadě týkají změn či úprav dosavadní legislativy. Jedná se o nutnost zařazení možnosti uložit povinnost podrobit se terapeutické intervenci pro násilné osoby v případech domácího násilí, dle příkladu mnohých zahraničních programů. Dále se jako efektivní jeví i vytvoření minimálních standardů pro práci s násilnou osobou a zajištění celorepublikové dostupnosti terapeutických programů. Národní akční plán dále navrhuje umožnit intervenčním centrům poskytovat terapeutické služby násilným osobám. Proti tomuto kroku ovšem hovoří obavy Ševčíka a Špatenkové, uvedené ve třetí kapitole. Při intervenci ohrožené i násilné osoby v rámci jedné organizace by mohla vyvstat určitá etická a praktická rizika. Jako vhodnější řešení se v tomto ohledu jeví poskytovat služby násilným osobám jinými organizacemi než těmi, které se věnují intervenci ohrožených osob.

S upravenou legislativou, ukládající policii povinnost informovat vykázanou osobu o existenci terapeutických programů, či legislativou, která by vykázané osobě přímo ukládala povinnost se těchto programů účastnit, by se dále jako účinné jeví zahájení spolupráce zainteresovaných organizací. Tato praxe, společně s obligatorní účastí na programech, je mnohdy základním principem

zahraničních programů. U nás ale tato spolupráce zatím v potřebném rozsahu chybí a v uvedených příkladech organizací je možno mezioborovou spolupráci pozorovat pouze v praxi psychoterapeutického centra Gaudia, jehož aktivita je propojena s probační a mediační službou.

Na základě shrnutí předložené bakalářské práce se domnívám, že jsem cíl práce naplnila. Výsledným zjištěním je skutečnost, že praxe v oblasti práce s násilnými osobami v České republice nedosahuje zahraniční úrovně. Nicméně na základě uvedených informací se domnívám, že v případě vytrvalého pokračování v plánovaných úkolech Národních akčních plánů a uskutečnění jimi navržených legislativních úprav, je možné dosavadní praxi zlepšit. Ke kladným výsledkům v této oblasti je dle mého názoru zapotřebí i rozšíření povědomí veřejnosti o problematice domácího násilí a dostupných organizacích věnujících se pomoci jak osobě ohrožené, tak osobě násilné. Domnívám se, že prostřednictvím například kampaní zacílených na tuto tematiku, by bylo možné zvýšit povědomí společnosti v oblasti této problematiky a zároveň snížit přetrvávající vysokou míru tolerance k domácímu násilí a výskytu genderových stereotypů. I tyto aspekty jsou dle mého názoru do jisté míry důvodem nedostatečné úrovně práce s násilnými osobami v České republice.

Seznam literatury

Monografie:

1. ATKINSON, Rita L. *Psychologie*. 2., aktualiz. vyd., V Portálu 1. Praha: Portál, 2003, xxiii, 751 s. ISBN 80-7178-640-3.
2. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky*. Praha: Grada Publishing a.s., 2008. ISBN 978-80-247-2207-8
3. DOBASH, R. *Changing violent men*. Thousand Oaks, Calif.: Sage Publications, c2000, ix, 210 p. ISBN 07-619-0535-9.
4. GOTTLIEB, Miriam M. *The angry self: a comprehensive approach to anger management*. Phoenix, Ariz.: Zeig, Tucker, c1999, xiv, 143 p. ISBN 18-919-4407-X.
5. GONDOLF, Edward W. *Batterer intervention systems: issues, outcomes, and recommendations*. Thousand Oaks,,: Sage Publications, c2002, ix, 254 p. ISBN 07-619-1662-8.
6. GONDOLF, W.E., RUSSEL, D. *The case against anger control treatment programs for batterers*. Response, no 9, 1986, 3
7. KUČHTA, Josef a Helena VÁLKOVÁ. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2005, xxii, 546 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-813-4
8. KRÁLÍČKOVÁ, Zdeňka, Eva ŽATECKÁ a Radovan DÁVID. *Právo proti domácímu násilí*. Vyd. 1. V Praze: C.H.Beck, 2011, xiii, 139 s. Beckova skripta. ISBN 9788074003813.

9. MATOUŠEK, Oldřich a kol. *Encyklopedie sociální práce*. Praha:Portál, s.r.o., 2013. ISBN 978-80-262-0366-7
10. *Mezinárodní výzkum násilí na ženách - Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. 1. vyd. Editor Simona Pikálková. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004, 152 s. Sociologické studie/Sociological Studies, 04:02. ISBN 8073300540.
11. PAULÍK, Karel. *Psychologie lidské odolnosti*. Vyd. 1. Praha: Grada, 2010, 240 s. Psyché (Grada). ISBN 978-802-4729-596.
12. *Psychologická encyklopedie: aplikovaná psychologie*. Vyd. 1. Editor Bohumila Baštecká. Praha: Portál, 2009, 515 s. ISBN 978-807-3674-700.
13. ŠEVČÍK, Drahomír. ŠPATENKOVÁ, Naděžda a kol. *Domácí násilí*. Praha:Portál, s.r.o., 2011. ISBN 978-80-7367-690-2
14. VARGOVÁ, Branislava, Dana POKORNÁ a Marie TOUFAROVÁ. *Partnerské násilí*. Praha: Linde, 2008, 159 s. ISBN 978-808-6131-764.
15. VOŇKOVÁ, Jiřina a Ivana SPOUSTOVÁ. *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. 2 přeprac. vyd. Praha: ProFem, 2008, 244 s. ISBN 978-80-903626-7-3.

Elektronické zdroje:

16. Akční plán prevence domácího a genderově podmíněného násilí na léta 2015 – 2018. In: www.vlada.cz. cz [online]. [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/clenove-vlady/pri-uradu-vlady/jiri-dienstbier/aktualne/Akcni-plan-prevence-domaciho-a-genderove-podmineneho-nasili-na-leta-2015---2018.doc>.
17. Ceník. Gaudia o.p.s. [online]. 2014 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://gaudiaops.cz/index.php?str=cenik#kotva3>
18. ČÍRTKOVÁ, Ludmila. Zatím víme víc o ohrožených osobách. In: DOMÁCÍ NÁSILÍ [online]. 2008 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/nasilne-osoby/zatim-vime-vic-o-ohrozenych-osobach/>
19. Domácí násilí/Info o domácím násilí. In: ACORUS [online]. 2011 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.acorus.cz/cz/domaci-nasili/info-o-domacim-nasili.html>
20. Gaudia o.p.s. www.gaudia.cz [online]. [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.gaudia.cz/ag-resocializacni-program>
21. Graf - porovnání volání na DONA linku v jednotlivých měsících v letech 2001 – 2009, In: DONA linka [online]. [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.donalinka.cz/materialy-ke-stazeni/>, [cit. 2015]
22. HRDÁ, Lucie. Pachatelé domácího násilí. In: RODINA.CZ [online]. 2007 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.rodina.cz/clanek6055.htm>

23. Individuální terapie. *Http://www.nasilivevtazich.cz/* [online]. [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.nasilivevtazich.cz/individualni-terapeuticky-program/>
24. Informační a poradenské centrum Viola. *Centrum sociálních služeb Praha* [online]. [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.csspraha.cz/24868-informacni-a-poradenske-centrum-viola>
25. KŘIVSKÁ PREJSOVÁ, Julija. Terapie násilných osob: nezbytná součást řešení problému domácího násilí. In: ECONNECT zpravodajství [online]. 2010 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://zpravodajstvi.ecn.cz/index.stm?apc=ztvx3--&x=2265544>
26. KRAUS, Heinrich a Rosa LOGAR. The Vienna Anti-Violence Programme. In: Maenner.at [online]. 2007 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.maenner.at/images/doku/Das%20Wiener%20Anti-Gewalt-Programm%20English.pdf>
27. LISTINA ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD. In: Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. 1992. Dostupné z: <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
28. Multicouple terapie. *Nasilivevtazich.cz* [online]. [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.nasilivevtazich.cz/multicouple-terapie/>
29. Národní akční plán prevence domácího násilí na léta 2011 - 2014. In: *www.vlada.cz* [online]. [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/assets/media-centrum/aktualne/Narodni-akcni-plan-prevence-domaciho-nasili-na-leta-2011-2014.pdf>
30. O nás. *Http://www.nasilivevtazich.cz/* [online]. 2015 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.nasilivevtazich.cz/o-nas/>

31. Párový terapeutický program. [Http://www.nasilivevtazich.cz/](http://www.nasilivevtazich.cz/) [online]. [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.nasilivevtazich.cz/parovy-terapeuticky-program/>
32. Shrnutí základních výsledků reprezentativního výzkumu pro občanské sdružení Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR a.s. In: [Www.stem.cz](http://www.stem.cz) [online]. 2006 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.stem.cz/clanek/1145>
33. Skupinový terapeutický program. [Http://www.nasilivevtazich.cz/](http://www.nasilivevtazich.cz/) [online]. [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.nasilivevtazich.cz/skupinovy-terapeuticky-program/>
34. Souhrnná zpráva o plnění NAP DN za rok 2012. In: www.mvcr.cz [online]. [cit. 2015]. Dostupné z: www.mvcr.cz/.../souhrnna-zprava-plneni-nap-dn-za-rok-2012-doc.aspx
35. Statistiky. In: Domácí násilí – Bílý kruh bezpečí. [online]. 2015 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/statistiky/>
36. Stop násilí ve vztazích. In: www.skp.diakonie.cz [online]. 2012 [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.skp.diakonie.cz/prave-se-deje/stop-nasili-ve-vztazich/>
37. Trestní zákon č. 140/1961 Sb.: § 215a Týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě. In: Sbírka zákonů. 2009, aktuální znění. [cit. 2015]. Dostupné z: <http://zakony.kurzy.cz/140-1961-trestni-zakon/paragraf-215a/>
38. Zákon č. 108/2006 Sb. o sociálních službách, In: Sbírka zákonů, 2006. [cit. 2015]. Dostupné z: <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108>

39. Základní informace. In: DONA LINKA: Pomoc obětem domácího násilí [online]. 2007 [cit. 2015]. Dostupné z:
<http://www.donalinka.cz/domaci-nasili/zakladni-informace/>

Seznam Příloh

Příloha č. 1: Přehled počtu vykázání Policií ČR dle krajů v roce 2104

Příloha č. 2: DONA linka - přehled o voláních v rocích 2001 až 2009

Příloha č. 3: Organizace poskytující podpůrné a další služby osobám vykázaným nebo osobám, kterým hrozilo vykázání

Příloha č. 4: Neziskové organizace poskytující pomoc obětem domácího násilí

Příloha č. 1:

Přehled počtu vykázaní Policií ČR dle krajů v roce 2104

PŘEHLED POČTU VYKÁZÁNÍ POLICIÍ ČR DLE KRAJŮ V ROCE 2014

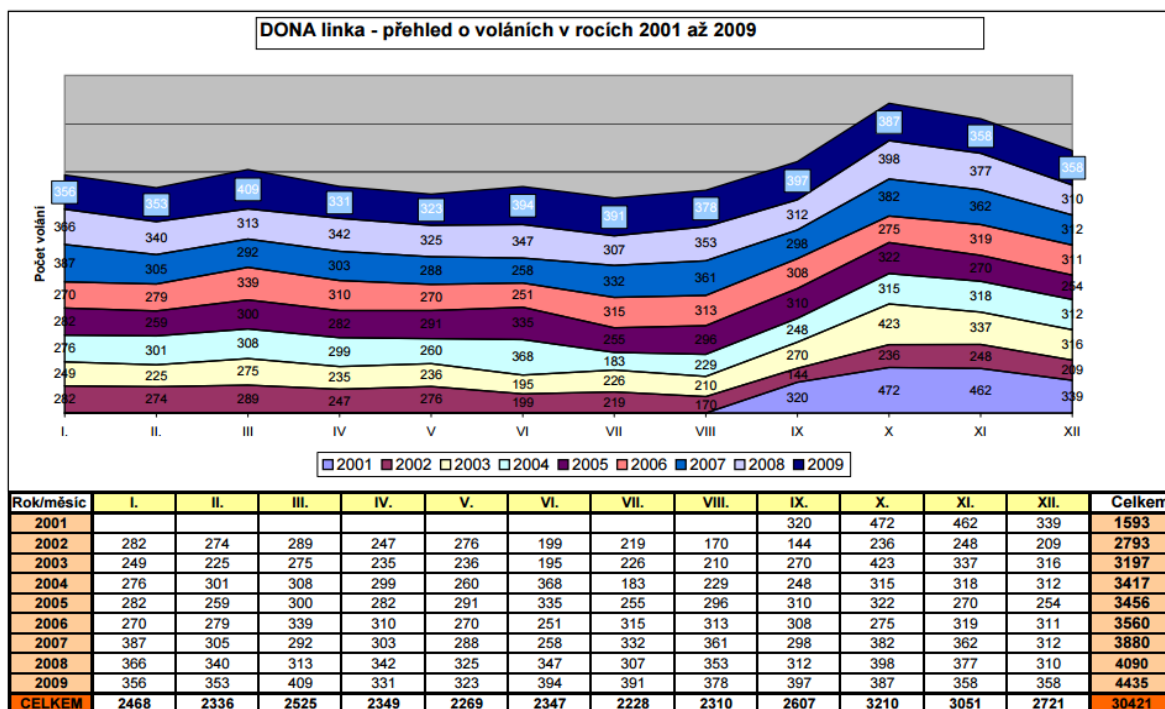
KRAJ	Zpracoval Bílý kruh bezpečí ve spolupráci s APIC ČR- 13.2.2015												celkem v letech								Celkem
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	X.	XI.	XII.	2014	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Jihočeský	8	5	5	4	7	6	3	5	6	1	6	0	56	50	37	35	84	72	64	63	405
Jihomoravský	11	5	7	8	11	10	11	8	13	14	7	13	118	82	72	82	87	118	150	128	719
Karlovarský	5	8	15	9	5	11	15	9	8	10	15	4	114	32	46	49	79	137	111	97	551
Královéhradecký	9	2	1	3	0	4	3	1	3	3	2	4	35	34	22	16	44	45	52	41	254
Liberecký	10	9	8	9	8	4	13	6	7	5	7	14	100	30	36	68	62	82	104	113	495
Moravskoslezský	11	10	15	6	17	5	8	11	11	9	8	13	124	213	110	111	108	135	97	107	881
Olomoucký	6	7	5	6	7	7	10	5	10	9	7	8	87	44	35	43	61	112	100	94	489
Pardubický	6	4	10	8	13	4	10	4	8	5	5	3	80	61	39	44	73	92	104	83	496
Plzeňský	3	6	2	4	7	3	4	7	3	0	1	2	42	16	22	14	27	23	30	39	171
Hlavní město Praha	14	15	21	18	15	17	18	18	11	25	19	22	213	59	34	48	104	123	138	155	661
Středočeský	11	6	9	12	12	8	14	5	11	6	6	19	119	79	67	59	64	121	106	111	607
Ústecký	10	15	11	13	14	12	15	8	8	11	10	10	137	81	87	134	133	202	204	156	997
Vysočina	8	10	7	5	7	5	2	9	4	4	4	9	74	32	26	39	51	42	43	73	306
Zlínský	7	11	11	14	8	6	3	2	4	8	2	7	83	49	46	36	81	126	102	101	541
CELKEM VYKÁZÁNÍ	119	113	127	119	131	102	129	98	107	110	99	128	1382	862	679	778	1058	1430	1405	1361	7573
z toho opakovaná	16	14	12	18	19	17	16	10	11	10	12	18									
tj. v %	13%	13%	10%	15%	15%	17%	13%	10%	10%	9%	13%	14%									

Od 1.1.2007 do 31.12.2014 celkem: 8 955

Zdroj: Statistiky. In: Domácí násilí - Bílý kruh bezpečí [online]. 2015 [cit. 2015-03-06]. Dostupné z: <http://www.domacinasili.cz/statistiky/>

Příloha č. 2:

DONA linka - přehled o voláních v rocích 2001 až 2009

Graf - porovnání volání na DONA linku v jednotlivých měsících v letech 2001

– 2009, In: DONA linka [online]. [cit. 2015-03-06]. Dostupné z:

<http://www.donalinka.cz/materialy-ke-stazeni/>

Příloha č. 3:

Organizace poskytující podpůrné a další služby osobám vykázaným nebo osobám, kterým hrozilo vykázení

Praha a Středočeský kraj

Diakonie ČCE – Středisko křesťanské pomoci v Praze - „Program pro násilné osoby, pachatele domácího násilí a osoby, které jsou agresivní ve vztazích“

Tel: 222 514 040, 777 734 173 (pondělí až pátek 9:00 – 20:00)

E-mail: agresevevztazich@diakoniecce.cz

Web: www.soscentrum.cz

Centrum sociálních služeb Praha

VIOLA – informační a poradenské centrum pro muže a ženy, kteří mají konfliktní vztahy se svými blízkými

Tel: 773 666 784 (pondělí až pátek 10:00 – 14:00)

Tel: 222 580 784 - Nonstop Linka důvěry

E-mail: viola@csspraha.cz

Web: www.csspraha.cz

Psychoterapeutické centrum Gaudia

Tel: 242 87 327, 773 993 036

E-mail: info@gaudia.cz

Web: www.gaudia.cz

PREVENCE
SE MUSÍ VYPLATIT

Královéhradecký kraj

ADRA – Psychoterapeutické centrum, Hradec Králové

„Práce s agresí, („Program sociální inkluze A-G“)

Tel: 606 824 104, 495 262 214 (pondělí až pátek 9:00-16:00)

E-mail: pyramidahk@adra.cz

Web: www.adra.cz

Pardubický kraj

Centrum J.J. Pestalozziho, o. p. s.

Tel: 469 623 899

E-mail: kc@pestalozzi.cz

Web: www.pestalozzi.cz

Moravskoslezský kraj

Centrum nové naděje

„Prevence partnerského násilí“

Tel: 558 439 823

E-mail: cnn.lucie@atlas.cz

Web: www.cnnfm.cz

Centrum sociálních služeb Ostrava, Krizové centrum pro děti a rodinu

„Program zaměřený na zvládání agrese ve vztazích a v rodině“

Tel: 596 123 555, 739 424 175

E-mail: kc@css-ostrava.cz

Web: www.css-ostrava.cz

Jihomoravský kraj

Persefona, o.s. zprostředkovává možnost bezplatných terapií všem zájemcům starším 18 let, kteří mají potíže se zvládním vlastní agrese ve vztazích.

Terapie probíhají na území města Brna.

Realizováno v rámci projektu „Bezpečné soužití – terapie pachatelů domácího násilí – nová výzva“

Tel: 545 245 996, 737 834 345

E-mail: bezpecnesouziti@persefona.cz

Web: www.persefona.cz

Další služby Vám zprostředkujeme rovněž na níže uvedených kontaktech

Policie České republiky

Tel: 974 834 788 - nonstop linka

E-mail: pomoc.ski@mvcr.cz

Zdroj: Dokumenty – kriminalita, Organizace poskytující podpůrné a další služby osobám vykázaným nebo osobám, kterým hrozilo vykázaní, MVČR - efektivní veřejná správa [online]. [cit. 2015-04-10].

<http://www.mvcr.cz/clanek/organizace-poskytujicipodpurne-a-dalsi-sluzby-osobam-vykazanym-nebo-osobam-kterym-hrozilovykazani.aspx>

Příloha č. 4:

Neziskové organizace poskytující pomoc obětem domácího násilí

- **Bílý kruh bezpečí**
nepřetržitá telefonická linka pro pomoc obětem domácího násilí
Tel. 251 511 313
Email: bkb@bkb.cz
www.donalinka.cz
www.bkb.cz
www.domacinasili.cz
- **Krizové centrum RIAPS**
NONATOP telefonická Linka důvěry
Tel. 222 586 768
Email: riaps@csspraha.cz
www.csspraha.cz/krizove-centrum-riaps.html
- **ROSA – centrum pro týrané a osamělé ženy**
Tel. 241 432 466, SOS tel. 602 246 102 (Po-Pá 9-18h)
Email: info@rosa-os.cz
www.rosa-os.cz
- **ProFem, o.p.s.**
Tel. 224 910 744
Email: info@profem.cz
www.profem.cz
- **ACORUS**
Tel.283 892 772
Email: info@acorus.cz
www.acorus.cz
- **Centrum nové naděje**
Tel. 558 629 223
Email: cnn.lucie@atlas.cz
www.cnnfm.cz
- **Diakonie ČCE – středisko v Plzni**
Tel.377 220 795"
Email: plzen@diakoniecce.cz

www.diakoniecce.cz

- **Persefona o.s.**
tel.: 545 245 996, mobil: 737 834 345
Email: domacinasili@persefona.cz
www.persefona.cz
- **Česká katolická charita – projekt Magdala**
Tel. 224 426 519
Email: paha@charita-adopce.cz
www.charita.cz
- **Diakonie ČCE – Středisko křesťanské pomoci v Praze**
Tel. 222 520 589
Email: skp@diakoniecce.cz
www.skp.diakoniecce.cz
- **Slezská diakonie**
Tel. 558 764 333
Email: ustredi@slezskadiakonie.cz
www.slezskadiakonie.cz
- **ADRA – pobočka v Hradci Králové**
Tel. 257 090 640
Email: pyramidahk@adra.cz
www.adra.cz

Zdroj: Dokumenty – násilí, Neziskové organizace poskytující pomoc obětem domácího násilí, MV ČR - efektivní veřejná správa [online]. [cit. 2015-04-10]. <http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-nasili-neziskove-organizace-poskytujici-pomoc-obetem-domaciho-nasili.aspx>